

VILNIUS UNIVERSITY

Tadas
VARAPNICKAS

Arbitrator's civil liability and its boundaries

SUMMARY OF DOCTORAL DISSERTATION

Social Sciences,
Law 01S

VILNIUS 2018

The Dissertation was prepared during the period of 2014-2018 at Vilnius University.

Scientific supervisor:

prof. habil. dr. Valentinas Mikelėnas (Vilnius University, social sciences, law – 01 S).

Scientific consultant:

dr. Eglė Zemlytė (Vilnius University, social sciences, law – 01 S).

Defence Council:

Chairman of the Council – prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius (Vilnius University, social sciences, law – 01 S).

Members:

Prof. dr. Janno Lahe (Tartu University, social sciences, law – 01 S);

Prof. dr. Solveiga Palevičienė (Mykolas Romeris University, social sciences, law – 01 S);

Associate prof. dr. Danguolė Bublienė (Vilnius University, social sciences, law – 01 S);

Associate prof. dr. Vigita Vėbraitė (Vilnius University, social sciences, law – 01 S).

The doctoral dissertation will be defended at the public hearing of the Doctoral Dissertation Defence Council on 3 December 2018, at 14:00 in the Kazimieras Leonas Sapiega (302) auditorium of Vilnius University Faculty of Law.

Address: Saulėtekio ave. 9 – I block, 10222 Vilnius, the Republic of Lithuania.

The Summary of the Doctoral Dissertation was sent out on 2 November 2018.

The Doctoral Dissertation is available for review at Vilnius University Library and the website of Vilnius University: www.vu.lt/lt/naujienos/ivykiu-kalendorius.

VILNIAUS UNIVERSITETAS

Tadas
VARAPNICKAS

Arbitro civilinė atsakomybė ir jos ribos

DAKTARO DISERTACIJOS SANTRAUKA

Socialiniai mokslai,
Teisė 01S

VILNIUS 2018

Disertacija rengta 2014-2018 metais Vilniaus universitete

Mokslinis vadovas:

prof. habil. dr. Valentinas Mikelėnas (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S).

Mokslinė konsultantė:

dr. Eglė Zemlytė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S).

Gynimo taryba:

Pirmininkas – prof. habil. dr. Vytautas Nekrošius (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S).

Nariai:

Prof. dr. Janno Lahe (Tartu universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S);

Prof. dr. Solveiga Palevičienė (Mykolo Romerio universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S);

Doc. dr. Danguolė Bublienė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S);

Doc. dr. Vigita Vėbraitė (Vilniaus universitetas, socialiniai mokslai, teisė – 01 S).

Disertacija bus ginama viešame disertacijos Gynimo tarybos posėdyje 2018 m. gruodžio 3 d. 14:00 val. Vilniaus universiteto Teisės fakulteto Kazimiero Leono Sapiegos (302) auditorijoje.

Adresas: Saulėtekio al. 9 – I rūmai, 10222 Vilnius, Lietuvos Respublika.

Disertacijos santrauka išsiuntinėta 2018 m. lapkričio 2 d.

Disertaciją galima peržiūrėti Vilniaus universiteto bibliotekoje ir
Vilniaus universiteto svetainėje adresu:
www.vu.lt/lt/naujienos/ivykiu-kalendorius.

TABLE OF CONTENTS

1.	RELEVANCE OF THE THESIS, RESEARCH OBJECT, AIM AND OBJECTIVES.....	8
2.	NOVELTY OF THE RESEARCH. ITS PRACTICAL AND THEORETICAL SIGNIFICANCE.....	16
3.	RESEARCH METHODS.....	21
4.	RESEARCH REFERENCES.....	22
5.	STRUCTURE OF THE DISSERTATION.....	25
6.	DEFENDED STATEMENTS AND HYPOTHESIS OF THE RESEARCH.....	27
7.	CONCLUSIONS AND PROPOSALS.....	29
8.	LIST OF PUBLICATIONS OF THE AUTHOR.....	42
9.	LIST OF PRESENTATIONS OF THE AUTHOR AT SCIENTIFIC CONFERENCES.....	43
10.	INFORMATION ABOUT THE AUTHOR.....	44
11.	ARBITRO CIVILINĖ ATSAKOMYBĖ IR JOS RIBOS (REZIUMĖ LIETUVIŲ KALBA).....	46
11.1.	Temos aktualumas, tyrimo objektas, tikslai ir uždaviniai.....	46
11.2.	Tyrimo naujumas. jo praktinė ir teorinė reikšmė.....	54
11.3.	Tyrimo metodai.....	58
11.4.	Tyrimo šaltiniai.....	59
11.5.	Disertacijos struktūra.....	62
11.6.	Ginamieji teiginiai ir tyrimo hipotezė.....	64
11.7.	Išvados ir pasiūlymai.....	66
12.	AUTORIAUS MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ SĄRAŠAS....	77
13.	AUTORIAUS PRANEŠIMAI, PRISTATYTI TARPTAUTINĖSE KONFERENCIJOSE.....	78
14.	INFORMACIJA APIE AUTORIŲ.....	79

1. RELEVANCE OF THE THESIS, RESEARCH OBJECT, AIM AND OBJECTIVES

“Long before laws were established, or courts were organized, or judges formulated principles of law, men had resorted to arbitration for the resolving of discord, the adjustment of differences, and the settlement of disputes”¹. A lot of time has passed since the origins of arbitration. Much has changed in arbitration during this period, especially in the 20th century – legal foundations of arbitration were laid, which were crowned by the 1958 New York Convention², many countries developed legal regulation favourable for arbitration, and the popularity of arbitration, as a dispute resolution method, has been rapidly increasing in the 20th and 21st centuries³.

Lithuania is no exception in this context. When Lithuania regained independence in 1990, arbitration was hardly known in the country and was usually understood solely as a state institution that existed in Soviet times, which had nothing in common with arbitration⁴. But lots of significant changes have occurred since 1990 to this day: in

¹ EMERSON, Frank D. History of Arbitration Practice and Law. *Cleveland State Law Review*, 1970, vol. 19(1), p. 155.

² 1958 New York Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards. *Valstybės žinios*, 1995, No. 10-208.

³ According to Sanders, one of the key ideologists of international arbitration in the 20th century, “Statistics on the use of arbitration, whether domestic or international, are seldom available. Nevertheless, it is clear that, since World War II, there has been a considerable increase in the use of arbitration in both fields. Where a new branch of industry emerges, like the computer industry, it is arbitration which is resorted to in view of the expertise needed for the resolution of disputes” (SANDERS, Pieter. *Quo vadis Arbitration? Sixty years of arbitration practice*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, p. 9).

⁴ DOMINAS, Gediminas, MIKELĖNAS, Valentinas. *Tarptautinis komercinis arbitražas*. Vilnius: Justitia, 1995, p. 9.

1995 Lithuania ratified the New York Convention⁵, a year later it passed the first Law on Commercial Arbitration⁶, the first permanent arbitral institutions were founded, the Law on Commercial Arbitration reviewed in 2012⁷ was fully harmonised with the UNCITRAL Model Law⁸, monographs and periodicals intended solely for arbitration appeared. The Supreme Court of Lithuania also forms case law favourable for arbitration, admitting that “arbitration is a universally recognised alternative dispute resolution method, equivalent to dispute resolution in national courts”⁹. Therefore, it is not incidental that the doctrine calls the period since 1996 as the “golden age of arbitration” in Lithuania¹⁰.

Thus, during its long history, arbitration saw both ups and downs. A lot has changed in arbitration. However, one thing remains unchanged throughout centuries. That unchanging axiom lies in the idea of arbitration: “The idea of arbitration is that of binding resolution of disputes accepted with serenity by those who bear its consequences

⁵ Resolution No. I-760 of the Seimas of the Republic of Lithuania “Regarding ratification of the 1958 New York Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards”. *Valstybės žinios*, 1995, No. 10-208.

⁶ Law of the Republic of Lithuania on Commercial Arbitration. *Valstybės žinios*, 1996, No. 39-961.

⁷ Law on Amending the Law of the Republic of Lithuania on Commercial Arbitration. *Valstybės žinios*, 2012, No. 76-3932.

⁸ UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration 1985. With amendments as adopted in 2006 [interactive. Accessed on 20 March 2018]. Available online at: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf>.

⁹ Panel of judges of the Civil Cases Division of the Supreme Court of Lithuania. *Ruling of 22 May 2015 in civil case UAB Molesta v. UAB Eicore, No. 3K-3-320-611/2015, cat. 132*.

¹⁰ MIKELĖNAS, Valentinas. Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo dvidešimtmetis: ištakos, taikymo patirtis ir perspektyvos. *Arbitražas. Teorija ir praktika*, 2016, vol. 2, p. 15.

because of their special trust in chosen decision-makers”¹¹. Paulsson, one of the most prominent contemporary arbitration specialists, starts his monograph with these words and already in the first sentence he accentuates the importance of trust in a decision-maker. Truly, trust in a decision taken by a person, who is not trusted, is poor.

It might seem that there is no reason not to trust a decision-maker in arbitration. Usually, arbitrators are appointed by the parties themselves or, by their agreement, by another entity¹², whereas it is not possible to choose a decision-maker in litigation. Hence, the parties to a dispute have all possibilities to choose those they trust most. However, even after parties to a dispute choose arbitrators, “a party’s (or both parties’) initial confidence in the arbitrator’s integrity is sometimes frustrated in the course of arbitration proceedings, in so far as the arbitrator may negligently or even fraudulently disregard his duties or purposely misuse his authority”¹³. In reality, parties to a dispute may become unsatisfied with a number of arbitrator’s decisions: arbitrator’s self-withdrawal immediately before the end of the process, failure to disclose information about relationship with the other party, failure to arrive at the arbitral hearing, voicing of arguments favourable to the other party, which subsequently help this party to formulate its position, etc.¹⁴ A list of things, which may disappoint parties to a dispute, is infinite.

Parties to a dispute, which are dissatisfied with or no longer trust an arbitrator, have certain measures available that they can use during the arbitration process. For example, in case of doubt about arbitrator’s

¹¹ PAULSSON, Jan. *The Idea of Arbitration*. New York: Oxford University Press, 2013, p. 1.

¹² See Article 14 of the Law on Commercial Arbitration.

¹³ HAUSMANINGER, Christian. Civil Liability of Arbitrators – Comparative Analysis and Proposals for Reform. *Journal of International Arbitration*, 1990, vol. 7(4), p. 7.

¹⁴ TRULI, Emmanuela. Liability v. Quasi-Judicial Immunity of the Arbitrator: The Case Against Absolute Arbitral Immunity. *The American Journal of International Arbitration*, 2006, vol. 17(3), p. 2-3.

independence and impartiality, he may be challenged¹⁵, if an arbitrator fails to perform his duties, his withdrawal may be demanded¹⁶, and if circumstances, leading to doubts about an arbitrator, appear after the arbitration process, a party has the right to request setting aside of an arbitral award or to request a refusal to recognise and enforce it in foreign states¹⁷.

However, though the institutions provided for in these laws help to avoid poor quality proceedings or legal consequences of an already made binding award, they do not restore one thing – even after removal of an arbitrator, who is no longer trusted, from the further process or avoiding enforcement of the award made by him, the parties to the dispute are not compensated for damages suffered for this reason. The fact that an arbitral award was set aside and parties to a dispute have to resolve their conflict from the beginning, does not mean that the expenses incurred in the course of the first arbitration will be refunded to the parties. And even if the arbitrators decided to refund the fee paid to them, other expenses incurred by the parties remain uncovered, e.g. costs of legal services, payments to experts, etc.

In case a person defaults on his obligation or fails to fulfil it properly, causing damages by this, he is subject to civil liability. “In the ordinary course of business, individuals and corporations employ professionals to perform certain tasks. The professionals are required to carry out those tasks with the standards required of them by contract with the parties or the professionals’ contract with the association to which they belong. Professionals such as doctors, lawyers, architects, accountants, and others owe contractual duties to clients as well as duty of care, breach of which render them liable under tort of

¹⁵ See Articles 15-16 of the Law on Commercial Arbitration.

¹⁶ See Article 17 of the Law on Commercial Arbitration.

¹⁷ See Articles 50-51 of the Law on Commercial Arbitration.

negligence”¹⁸. But can an arbitrator be treated as such professionals and become subject to civil liability? Anyway, functions performed by him are similar to functions of a judge and it is globally recognised that a judge should be subject to immunity from civil actions for damages¹⁹. Paragraph 8 of Article 47 of the Lithuanian Law on Courts²⁰ also says that a judge is not personally liable for damage, which is indemnified for by the State, which has the right of recourse against the judge in a single case only – when a criminal act was committed in administration of justice. Therefore, in case of a judge, it is the judge’s employer (i.e. the State) that is liable for illegal actions committed by the judge²¹. Meanwhile, the arbitrator does not have an employer or the very parties to the dispute could be treated as his employer. On the other hand, a person consents to be an arbitrator himself, agrees on the terms and conditions of his appointment and provides a kind of services, and a service provider is liable for improper fulfilment of obligations under the usual procedure.

This ambivalence of the arbitrator’s status and the clash of the traditional theories of the nature of arbitration – contractual and jurisdictional – determine that the issues of arbitrator’s civil liability are still a kind of *taboo* in the arbitration community. This issue is not solved in the UNCITRAL Model Law, which has been adopted as a

¹⁸ SALAHUDDIN, Asif. Should arbitrators be immune from liability? *Arbitration International*, 2017, vol. 33, p. 572.

It has to be noted that normally a claim is brought not directly to the professional but to his or her employer who later on has a right of recourse to the employee (Article 6.264 of the Civil Code).

¹⁹ Basic Principles of the Independence of the Judiciary, 1985 [interactive. Accessed on 12 August 2016]. Available online at: <<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/IndependenceJudiciary.aspx>>. See principle 16.

²⁰ Law of the Republic of Lithuania on Courts. *Valstybės žinios*, 1994, No. 46-851.

²¹ See Article 6.272(2) of the Civil Code.

basis of arbitration law by even 78 states in 109 jurisdictions²², either, because at the time it was being drafted, it was believed that this problem was “too controversial for a satisfactory uniform solution to be attainable”²³. Therefore, though many general principles of arbitration are clearly regulated, “most legal systems provide no express statutory bases for civil claims against arbitrators, instead leaving such claims to be regulated under generally-applicable principles of contract law”²⁴.

Lithuania is not an exception in this context, either. The Law on Commercial Arbitration effective in Lithuania does not have any provision regulating arbitrator’s civil liability issues. In the absence of such a provision, it remains unclear how an entity (court or arbitration), deciding on arbitrator’s civil liability, should behave: apply usual civil liability conditions as in case of default on any other obligation or, referring to the functional similarity of a judge and arbitrator, apply immunity to the latter and reject an action for damages, or maybe court (or arbitral tribunal) should assess specific actions of an arbitrator and why they were performed and only after ascertaining itself that the arbitrator caused damage in violation of *bonus pater familias* criteria, hold the latter liable.

In the absence of clear legal regulation based on general arbitration principles in many states, the arbitrator’s civil liability issue remains open. Ant not only in positive law. One may agree with Alessi, who

²² Status of the UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006 [interactive. Accessed on 20 January 2018]. Available online at: <http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/1985Model_arbitration_status.html>.

²³ FOUCHARD, GAILLARD, GOLDMAN *on International Commercial Arbitration*. Edited by Emmanuel Gaillard, John Savage. The Hague: Kluwer Law International, 1999, p. 592.

²⁴ BORN, Gary B. *International Commercial Arbitration. Second Edition. Volume II: International Arbitral Procedures*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2014, p. 2012.

notes that “despite the exponential growth of legal scholarship in arbitration, the issue of liability of arbitrators has not received the attention it deserves. <...> As a consequence of this lack of attention, many issues on liability of arbitrators remain controversial. Despite its pivotal importance, the subject has been left almost entirely to national courts and local law-makers; as a result, there are significant differences between the approaches to arbitrator’s liability in different jurisdictions”²⁵.

As every legal institution, the arbitrator’s civil liability issues should also be analysed in detail and explained in the doctrine, thus enabling the legislator or court to take their own decisions. In the absence of such a scholarly explanation, when a court examines the issue of arbitrator’s liability, the outcome of such proceedings can be totally unexpected. A single judgment might mean that analysis of arbitrator’s civil liability issues would become almost a daily routine in courts or that such issues would not come up in court agenda any more. Besides, it is namely scholarly analysis that can help answer questions, which have not been answered so far, e.g. what determines application of arbitrator’s immunity and what limits of such immunity are, what conditions of arbitrator’s civil liability are, what the relationship between the civil liability institution with other remedies are, what law should apply, etc. Currently, no such explanation has been presented and the issue of its controversy is rather ignored by the doctrine, though that is important not only theoretically but also practically, e.g. when a person is to decide whether or not he should accept his appointment as an arbitrator. Knowing the limits of liability, if any, may be one of the reasons for the decision to arbitrate.

These reasons mean that it is necessary to analyse issues related to arbitrator’s civil liability in detail. It is necessary to formulate a basis

²⁵ ALESSI, Dario. Enforcing Arbitrator’s Obligations: Rethinking International Commercial Arbitrators’ Liability. *Journal of International Arbitration*, 2014, vol. 31(6), p. 736-737.

for the doctrine, which would explain theories of arbitrator's civil liability and their legal basis. The applicable doctrine of arbitrator's liability is determined by approach to arbitration, in other words, support for a certain theory of the nature of arbitration. Consequently, conclusions as to how application of civil liability to an arbitrator should manifest itself are also common for all states, not only for Lithuania, as the main theories of the nature of arbitration explain the origin of arbitration globally rather than locally. By reason of its neutrality, arbitration is the most popular method of resolution of international disputes. Issues resolved in arbitration often have an international element, a decision on governing law is taken, etc., therefore, any localised treatment of arbitrator's liability issues and possibly different interpretation would render arbitration less attractive. In other words, it is necessary to look for positions, which would be common in arbitration law, and would result in similar understanding of arbitrator's liability in all states. Currently, in the absence of either legal regulation or extensive research of the problem in the doctrine, no such similarity exists.

Research object. The research object of this dissertation is the topic of arbitrator's civil liability and its limits. The research focuses on theories of arbitrator's civil liability, explaining their origin, critical aspects and practicability. The research also analyses legal premises for application of qualified immunity from civil liability, discusses conditions for arbitrator's civil liability and related issues.

The object of this research does not cover application of other forms of liability to an arbitrator. Nor does the dissertation research discuss the topic of civil liability of a permanent arbitral institution.

Research aims. The aim of this research is to reveal the content of the theories of arbitrator's civil liability and to explain why the arbitrator should be subject to qualified immunity from civil liability, to present legal premises for application of this immunity, which are revealed by the legal status of an arbitrator, to analyse conditions for arbitrator's civil liability when this theory is applied, also to reveal

other issues in connection with application of qualified immunity – the topic of law and jurisdiction governing arbitrator’s liability, to define the circle of persons having the right to claim arbitrator’s civil liability and, finally, to explain the relationship of arbitrator’s qualified immunity with procedural guarantees established in arbitration law.

For achievement of this aim, the following research **objectives** were formulated:

- 1) To analyse the origin, practicability of theories of arbitrator’s civil liability, their critical aspects and possibilities to apply in Lithuania;
- 2) To present legal premises for application of the arbitrator’s qualified immunity doctrine according to Lithuanian and foreign law;
- 3) To analyse conditions for arbitrator’s civil liability, when the qualified immunity doctrine is followed;
- 4) To define the circle of persons having the right to claim arbitrator’s civil liability;
- 5) To assess the relationship of arbitrator’s civil liability with procedural guarantees established in arbitration law;
- 6) To determine what law should govern arbitrator’s liability issues and what courts could be competent to adjudicate in an arbitrator’s civil liability case.

2. NOVELTY OF THE RESEARCH. ITS PRACTICAL AND THEORETICAL SIGNIFICANCE

The arbitrator’s civil liability issue is not new in arbitration law, however it is not analysed to a large extent. In the *Lithuanian arbitration law doctrine*, the issues of arbitrator’s liability have been

discussed only by Kozubovska and Daujotas in their article “*Arbitrų atsakomybė ir imunitetas nuo atsakomybės*”²⁶.

In the *foreign arbitration law doctrine*, the issues of arbitrator’s liability have been discussed in works on arbitration of general character by many scholars, including Born²⁷, Lew, Mistelis and Kroll²⁸, Gaillard, Fouchard and Goldman²⁹, Redfern and Hunter³⁰. Works of these and other authors analyse issues of arbitrator’s status and briefly discuss possibilities to hold an arbitrator liable. Only Born has discussed this issue somewhat more in his treatise “*International Commercial Arbitration*”.

Arbitrator’s liability issues have been discussed probably in most detail by Franck in her article “*The Liability of International Arbitrators: A Comparative Analysis and Proposal for Qualified Immunity*”³¹. In the USA, where case law usually recognises the absolute immunity of an arbitrator, there have been some more significant researches of arbitrator’s liability. This issue has been

²⁶ KOZUBOVSKA, Beata, DAUJOTAS, Rimantas. *Arbitrų atsakomybė ir imunitetas nuo atsakomybės. Teisė*, 2014, vol. 92.

²⁷ BORN, Gary B. *International Commercial Arbitration* <...>; BORN, Gary B. *International Arbitration: Law and Practice*.

²⁸ LEW, Julian D. M., MISTELIS, Loukas A., KROLL, Stefan M. *Comparative International Commercial Arbitration*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2003.

²⁹ FOUCHARD, GAILLARD, GOLDMAN *on International Commercial Arbitration* <...>.

³⁰ REDFERN, Alan *et al. Redfern and Hunter on International Arbitration. Sixth edition*. New York: Oxford University Press, 2015; REDFERN, Alan *et al. Redfern and Hunter on International Arbitration. Student edition. Sixth edition*. New York: Oxford University Press, 2015.

³¹ FRANCK, Susan D. *The Liability of International Arbitrators: A Comparative Analysis and Proposal for Qualified Immunity. New York Law School Journal of International & Comparative Law*, 2000, vol. 20.

analysed by Weston³², Rutledge³³, Truli³⁴, Brown³⁵, Guzman³⁶, Rasmussen³⁷ in their articles published in US scholarly magazines. As in Franck's article, works of these authors analyse theories of arbitrator's liability and usually criticise the theory of absolute immunity applied in US courts.

Arbitrator's liability issues have also been analysed in works by European scholars. Alessi's article "*Enforcing Arbitrator's Obligations: Rethinking International Commercial Arbitrator's Liability*"³⁸ is exceptional. The author of this article, supporting the theory of absolute liability, is probably the only one who analyses arbitrator's liability issues not by abstractly discussing existing theories, but attempting to support the chosen theory with legal categories, namely the arbitrator's status. Hausmaninger's article "*Civil Liability of Arbitrators – Comparative Analysis and Proposals for Reform*"³⁹, which proposes to formulate a uniform standard of arbitrator's civil liability, should also be pointed out. It is also worth mentioning two articles by Smahi about arbitrator's liability and immunity under Swiss law⁴⁰.

³² WESTON, Maureen A. Reexamining Arbitral Immunity in an Age of Mandatory and Professional Arbitration. *Minnesota Law Review*, 2006, vol. 88:449.

³³ RUTLEDGE, Peter B. Toward a Contractual Approach to Arbitral Immunity. *Georgia Law Review*, 2004, vol. 39:151.

³⁴ TRULI, Emmanuela. Liability v. Quasi-Judicial Immunity <...>.

³⁵ BROWN, Jenny. The Expansion of Arbitral Immunity: Is Absolute Immunity a Foregone Conclusion. *Journal of Dispute Resolution*, 2009, vol. 2009(1).

³⁶ GUZMAN, Andrew T. Arbitrator Liability: Reconciling Arbitration and Mandatory Rules. *Duke Law Journal*, 2000, vol. 49(5).

³⁷ RASMUSSEN, Matthew. Overextending Immunity: Arbitral Institutional Liability in the United States, England, and France. *Fordham International Law Journal*, 2002, vol. 26(6).

³⁸ ALESSI, Dario. Enforcing Arbitrator's Obligations <...>.

³⁹ HAUSMANINGER, Christian. Civil Liability of Arbitrators <...>.

⁴⁰ SMAHI, Nadia. The Arbitrator's Liability and Immunity Under Swiss Rules – Part I. *ASA Bulletin*, 2016, vol. 34(4); SMAHI, Nadia.

As the author of the dissertation examines not only arbitrator's civil liability theories but also legal premises for their application, significance is given to researches which analyse the arbitrator's status related issues. In their articles, the already mentioned authors Alessi, Hausmaninger, Smahi, Torres Lagarde analysed this topic to some extent. For the current research, Lionnet's article "*The Arbitrator's Contract*"⁴¹, analysing the origin of the arbitrator's contract, the peculiarities of its conclusion and qualification, Onyema's monograph "*International Commercial Arbitration and the Arbitrator's Contract*"⁴² were also particularly important. The final report on the status of the arbitrator of the ICC working group headed by Fouchard⁴³, where the working group, formed from the most prominent arbitration scholars of many countries, went to a great extent in attempts to reveal the nature of the arbitrator's status and to explain what type of immunity is determined by this status, was particularly important for the analysis of both the arbitrator's status and the arbitrator's liability issues.

Thus, as it is evident, the arbitrator's civil liability issues have been analysed in the foreign doctrine. Still, this analysis is most often limited to discussion of theories of arbitrator's liability and a recommendation to support one or another theory, most often the

The Arbitrator's Liability and Immunity Under Swiss Rules – Part II. *ASA Bulletin*, 2017, vol. 35(1).

⁴¹ LIONNET, Klaus. *The Arbitrator's Contract*. *Arbitration International*, 1999, vol. 15(2).

⁴² ONYEMA, Emilia. *International Commercial Arbitration and the Arbitrator's Contract*. Abingdon: Routledge, 2010.

⁴³ ICC working group. ICC Final Report on the Status of the Arbitrator. *ICC International Court of Arbitration Bulletin*, 1996, vol. 7(1) [interactive. Accessed on 19 February 2018]. Available online at: http://library.iccwbo.org/content/dr/COMMISSION_REPORTS/CR_0009.htm?l1=Bulletins&l2=ICC+International+Court+of+Arbitration+Bulletin+Vol.+7%2FNo.1+-+Eng&AUTH=5d779350&Timeframe=>.

quasi-immunity theory. However, only a fraction of authors analyses legal premises for emergence of arbitrator's immunity.

In this dissertation, the theories of arbitrator's civil liability are analysed not abstractly, but in an attempt to explain theoretical premises for application of the chosen doctrine. As the author raises a hypothesis that arbitrator's civil liability should be limited to his wilfulness or gross negligence, it is not enough to research only the very theories of liability and establish that qualified immunity doctrine is best-founded. For this theory not to remain theoretical only, it is necessary to analyse its actual applicability. It is namely for this reason that the author also investigates aspects of the arbitrator's contract, his status, which substantiate the necessity of application of the qualified immunity doctrine to the arbitrator. Besides, differently from other authors, the author of the dissertation discusses conditions of arbitrator's civil liability in order to determine what is to be proven by the claimant in the arbitrator's civil liability proceedings. To the best knowledge of the author, specific conditions of arbitrator's civil liability are not analysed in any work on arbitrator's liability.

It is namely this aspect that, in the author's opinion, determines the theoretical significance of this research. An analysis of theories of arbitrator's liability solely, even if interpreted along with the theory of the arbitrator's status, does not help to fully understand why the arbitrator should or should not be subject to immunity. Even after establishing that the arbitrator's status results in the need of application of qualified immunity to the arbitrator, it remains unclear whether qualified immunity can be applied in all cases or whether in certain cases it should not apply, e.g. when the duty to produce a result established in the arbitrator's contract is breached. In order to clear up any uncertainties, it becomes necessary to investigate issues of conditions of arbitrator's civil liability, governing law and jurisdiction and some other issues.

The practical significance of the research manifests itself in the fact that arguments and conclusions presented during the research can be

significant in deciding both which liability theory should be accepted by Lithuania and taking a decision in specific proceedings on possible civil liability of an arbitrator.

3. RESEARCH METHODS

Several research methods were used as a complex during the research. Comparative, linguistic, historical, systemic analysis, and teleological methods were most significant for this dissertation.

The *comparative method* helped to analyse arbitrator's civil liability issues in assessing experience of other countries when solving arbitrator's civil liability issues. As arbitrator's civil liability is regulated by law only in some states, the comparative method was particularly significant in analysing similarities and differences of models selected by such states. Data obtained by use of this method enabled to judge about regulation of arbitrator's civil liability issues in Lithuania and to make proposals for this purpose. This method was used in all sections of the dissertation research.

The *linguistic method* was used during the research to investigate the topic of the arbitrator's status, in order to reveal the origin and the concept of contractual relationship between parties to a dispute, arbitrators and a permanent arbitral institution. This method was also used in other sections to investigate notions significant for the dissertation research and their meaning.

The *historical research method* was mostly used in the first section of the dissertation research, discussing the origin of different theories of arbitrator's civil liability. The method helped to explain different theories of arbitrator's liability, to evaluate their soundness.

The *systemic analysis method* was particularly important in the second and third sections of the dissertation research. This method enabled to view the analysed problems not each separately to assess them as a certain system. That was particularly important for analysing the nature of legal relationship between parties to a dispute, arbitrators

and a permanent arbitral institution and judging on the origin of the arbitrator's status. Also, this method was particularly significant in analysing the interrelationship of conditions for arbitrator's civil liability.

The *teleological method* was important in analysing why the issue of arbitrator's liability is or is not regulated in international documents and legal acts of individual countries. The method helped to assess *travaux préparatoires* of acts significant for the research and to make an attempt to explain one or another choice made by legislative bodies of other states or international organisations.

4. RESEARCH REFERENCES

References used in the dissertation can be grouped as follows:

Regulatory sources. The dissertation assesses legal regulation by international sources, primarily, the New York Convention. A lot of attention is paid to the UNCITRAL Model Law, which establishes the general principles of arbitration process, which are referred to by many countries in the world, including Lithuania. This group of references also includes Lithuanian legal acts: the Law on Commercial Arbitration, the Civil Code⁴⁴ and, partly, the Civil Procedure Code⁴⁵. Also, the dissertation extensively refers to legal regulation in other countries. Arbitral rules of permanent arbitral institutions can also be assigned to this group of references.

Special literature. Literature used during the research can be grouped into three categories. The first category encompasses works on arbitration of general character, which are not specifically dealing with issues of arbitrator's civil liability, however present a broad explanation of arbitration as such and its institutions. Works by

⁴⁴ Civil Code of the Republic of Lithuania (as amended and supplemented). *Valstybės žinios*, 2000, No. 74-2262.

⁴⁵ Civil Procedure Code of the Republic of Lithuania (as amended and supplemented). *Valstybės žinios*, 2002, No. 36-1340.

Born⁴⁶, Lew, Mistelis and Kroll⁴⁷, Redfern and Hunter⁴⁸, Gaillard, Fouchard and Goldman⁴⁹, Rubino-Sammartano⁵⁰, Poudret and Besson⁵¹, Kaufmann-Kohler and Rigozzi⁵² and other authors can be assigned to this category. Works by Lithuanian authors also go to this category: monograph by Dominas and Mikelėnas “*Tarptautinis komercinis arbitražas*”⁵³ and “*Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo komentaras*” by Mikelėnas, Nekrošius and Zemlytė⁵⁴. The second category encompasses works, usually scholarly articles, which specifically analyse the issues of arbitrator’s liability.

⁴⁶ BORN, Gary B. *International Commercial Arbitration* <...>; BORN, Gary B. *International Arbitration: Law and Practice*; BORN, Gary B. *International Arbitration: Cases and Materials* <...>.

⁴⁷ LEW, J. D. M., MISTELIS, L. A., KROLL, S. M. *Comparative International Commercial Arbitration* <...>.

⁴⁸ REDFERN, Alan *et al. Redfern and Hunter on International Arbitration. Sixth edition* <...>; REDFERN, Alan *et al. Redfern and Hunter on International Arbitration. Student edition* <...>.

⁴⁹ FOUCHARD, GAILLARD, GOLDMAN *on International Commercial Arbitration* <...>.

⁵⁰ RUBINO-SAMMARTANO, Mauro. *International Arbitration Law and Practice*. The Hague: Kluwer Law International, 2001.

⁵¹ POUURET, Jean-Francois, BESSON, Sebastien. *Comparative law of international arbitration. Second edition*. London: Sweet & Maxwell, 2007.

⁵² KAUFMANN-KOHLER, Gabrielle, RIGOZZI, Antonio. *International Arbitration: Law and Practice in Switzerland*. Oxford: Oxford University Press, 2015.

⁵³ DOMINAS, Gediminas, MIKELĖNAS, Valentinas. *Tarptautinis komercinis arbitražas* <...>.

⁵⁴ MIKELĖNAS, Valentinas, NEKROŠIUS, Vytautas, ZEMLYTĖ, Eglė. *Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo komentaras*. Vilnius: Justitia, 2016.

Works by Franck⁵⁵, Alessi⁵⁶, Hausmaninger⁵⁷, Smahi⁵⁸, Rasmussen⁵⁹, Torres Lagarde⁶⁰, Truli⁶¹ and other authors can be assigned to this category. A work by Lithuanian authors – the article about arbitrator’s liability by Kozubovska and Daujotas⁶² – also goes to this category. The third category encompasses works which analyse issues other than arbitrator’s liability, however their analysis is significant in assessing the topic of the dissertation. Works by Onyema⁶³, Lionnet⁶⁴, Horvath⁶⁵ and other authors fall within this category. It also includes works by Lithuanian authors: “*Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga: Prievolių teisė (I)*”⁶⁶ by Mikelėnas and other works by Lithuanian authors.

Case law. The dissertation mostly refers to foreign case law. Most attention in the dissertation is paid to US case law, as it pronounces on arbitrator’s immunity to the greatest extent. Court judgements of other states, which formulate rules important for issues of arbitrator’s liability, are also analysed: case law of Spain, Finland, France, Ireland, United Kingdom, Austria, etc. The Lithuanian case law is also quoted

⁵⁵ FRANCK, Susan D. The Liability of International Arbitrators <...>.

⁵⁶ ALESSI, Dario. Enforcing Arbitrator’s Obligations <...>.

⁵⁷ HAUSMANINGER, Christian. Civil Liability of Arbitrators <...>.

⁵⁸ SMAHI, Nadia. The Arbitrator’s Liability and Immunity Under Swiss Rules – Part I <...>; SMAHI, Nadia. The Arbitrator’s Liability and Immunity Under Swiss Rules – Part II <...>.

⁵⁹ RASMUSSEN, Matthew. Overextending Immunity <...>.

⁶⁰ TORRES LAGARDE, Mercedes. Liability of Arbitrators in Dubai: Still a Safe Seat of Arbitration. *ASA Bulletin*, 2015, vol. 33(4).

⁶¹ TRULI, Emmanuela. Liability v. Quasi-Judicial Immunity <...>.

⁶² KOZUBOVSKA, Beata, DAUJOTAS, Rimantas. Arbitrų atsakomybė <...>.

⁶³ ONYEMA, Emilia. *International Commercial Arbitration* <...>.

⁶⁴ LIONNET, Klaus. The Arbitrator’s Contract <...>.

⁶⁵ HORVATH, Gunther J. The Duty of the Tribunal to Render an Enforceable Award. *Journal of International Arbitration*, 2001, vol. 18(2).

⁶⁶ MIKELĖNAS, Valentinas. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Prievolių teisė. Vol. I*. Vilnius: Justitia, 2001.

in those sections of the dissertation, which discuss issues of more general character, mostly in the third section of the dissertation. The paper also pays attention to the jurisprudence of international courts – the ECHR and the EU Court of Justice – conclusions formulated in which are relevant to the issues of arbitrator’s liability.

Other sources. Other sources have also been used in the research: *travaux préparatoires* of the UNCITRAL Model Law, also other legal acts, statistics provided by permanent arbitral institutions, etc.

5. STRUCTURE OF THE DISSERTATION

The dissertation consists of the introduction, the enunciative part consisting of seven sections and the conclusions.

The introduction of the dissertation discusses the relevance of the research, its problematic aspects, overviews the extent of previous investigation of the research object on the global and national scale, defines the aims, objectives, methodology of the research, references used, presents the hypothesis of the research and defended statements.

The first section of the dissertation “*Theories of arbitrator’s civil liability*” discusses three main approaches to arbitrator’s civil liability: the theory of absolute liability, the theory of absolute immunity from civil liability and the theory of qualified immunity from civil liability (quasi-immunity). This section analyses the origin of all the three doctrines, their practicability and main critical aspects, also assesses possibilities to apply each of these theories in Lithuania. Finally, this section is ended with the explanation why priority should be given to the theory of quasi-immunity, according to which the issues of arbitrator’s civil liability continue to be analysed.

The second section of the dissertation “*Legal premises for application of qualified immunity*” analyses issues related to the arbitrator’s status. The origin of the arbitrator’s contract with parties

to a dispute and the permanent arbitral institution⁶⁷ and the problems of its qualification, peculiarities of concluding such contracts are dealt with. Also, this section, in order to explain legal premises for qualified immunity, analyses the origin of arbitrator's civil liability. At the end of this section the author assesses the influence of provisions of international agreements, laws and arbitral rules of a permanent arbitral institution, which restrict arbitrator's civil liability, on arising of arbitrator's liability.

The third section of the dissertation "*Conditions of arbitrator's civil liability*" discusses specific conditions of arbitrator's civil liability with regard to the qualified immunity doctrine. This section explains which of the civil liability conditions (illegal acts, damage, causal link and fault) are material and mandatory for arising of arbitrator's civil liability, discloses the nature of the obligation of arbitrator's civil liability, discusses the needs to insure arbitrator's liability.

The fourth section of the dissertation "*Relationship of arbitrator's civil liability with procedural guarantees established by law*" analyses what influence other institutions, usually established in arbitration law, intended for defending interests of parties to arbitration, have on application of arbitrator's civil liability – challenge, removal of an arbitrator, setting aside of an arbitral award or refusal to recognise an arbitral award. It is assessed whether a possibility to make use of such institutions and actual use or non-use of such institutions can have any effect on subsequent arising of arbitrator's civil liability.

⁶⁷ It is noteworthy that arbitration can be not only institutional but also *ad hoc*, when no permanent arbitral institution takes part in resolution of a dispute. Still, analysing the topic of arbitrator's civil liability, one also needs to assess the relationship of a permanent arbitral institution with parties to a dispute and the arbitral tribunal because, as indicated by Sanders, "arbitration, whether domestic or international, is mostly institutional arbitration" (SANDERS, Pieter. *Quo vadis <...>*, p. 9).

The fifth section of the dissertation “*Persons able to claim arbitrator’s civil liability*” analyses which persons have the right to file an action for damages against an arbitrator. The rights and prospects of each group of defined persons to claim application of civil liability to an arbitrator are assessed.

The sixth section of the dissertation “*Law governing issues of arbitrator’s civil liability*” analyses what law should govern resolution of issues of arbitrator’s civil liability and grounds for determining it.

The seventh section of the dissertation “*Jurisdiction of the cases of arbitrator’s civil liability*” analyses what courts have jurisdiction to settle a case of arbitrator’s civil liability and the basis for arising of this right.

The dissertation is completed with formulation of conclusions based on the research, which summarise the research performed in the enunciative part of the dissertation and meet the aims and objectives raised in the introduction to the dissertation. Also, in this part, the author makes proposals for improvement of legal regulation, the absence of which and the necessity to fill gaps were noticed during the research.

6. DEFENDED STATEMENTS AND HYPOTHESIS OF THE RESEARCH

The key statements defended by the dissertation are as follows:

- 1) An arbitrator must be subject to the doctrine of qualified immunity from civil liability, when liability would appear only in case of a higher degree of arbitrator’s fault: wilfulness or gross negligence. This theory reconciles different approaches to arbitration and ensures that interests both of parties to a dispute and of arbitrators would be defended. Besides, restriction of possibilities to hold an arbitrator subject to civil liability ensures integrity of the arbitration process as it restricts the possibility for the parties to transform their dissatisfaction with a

completed arbitration process into initiation of an action for arbitrator's civil liability.

- 2) Application of arbitrator's qualified immunity is determined by his legal status. An arbitrator is neither exclusively a service provider nor just only a quasi-judge. Though the arbitrator's authority arises on the basis of the arbitrator's contract, the nature of this authority is judicial. It follows, that an arbitrator cannot be subject to liability categories, intended exclusively for liability of a service provider (since he is not exclusively a service provider) or liability of a judge (since he is not exclusively a quasi-judge). The dual status of an arbitrator is peculiar and determines the need to protect both the arbitrator's independence, preventing application of ordinary civil liability rules to him, and the need to defend parties to a dispute if the dispute resolution services were provided improperly. Settlement of these issues should be governed by law chosen by the very parties to the arbitrator's contract, and in the absence of such a choice – by the national law in the place of arbitration. Courts of this state also should examine the arbitrator's liability case, unless the claimant wishes to bring an action to a court in the respondent's, i.e. arbitrator's, place of residence.
- 3) Arbitrator's civil liability must be limited to a higher degree of arbitrator's fault. The institution of fault would ensure that an arbitrator, who failed to perform his duties properly or defaulted on them at all, would be unable to avoid civil liability. This would also ensure that parties to a dispute are not able to abuse the institution of civil liability, as it would be namely the claimant who would have to prove all conditions for arbitrator's civil liability, including his fault. Though it is parties to a dispute that are mostly interested to claim arbitrator's civil liability, but a permanent arbitral institution would also have such a possibility provided that it is held subject to civil liability itself. Other persons could claim arbitrator's liability only in

exceptional cases, but they also should be subject to the same standard of proof.

- 4) Failure to use procedural guarantees established by law should not prevent a possibility to claim arbitrator's civil liability, but that may have an effect on assessment of damages to be indemnified. On the other hand, in cases when courts refuse to set aside an arbitral award and subsequently arbitrator's liability is claimed on the same grounds, it should be a basis for rejection of an action against the arbitrator because otherwise there would be a threat of risk of co-existence of different equally binding decisions.

The dissertation research is based on the following **hypothesis**: though three theories of arbitrator's civil liability are distinguished, an arbitrator should be subject namely to qualified immunity, when civil liability would apply to him only when the arbitrator performed illegal actions and in this way caused damage, acting wilfully or by gross negligence. Such choice of the arbitrator's civil liability model is determined by the dual status of the arbitrator: arbitrator's rights and duties arise out of the contract called *receptum arbitri*, however, powers given by it – to resolve a dispute between parties and pass an award binding on the parties, acting independently and impartially and in accordance with the rules of fair process – are of judicial character that do not allow to qualify a contract with an arbitrator as an ordinary contract for services and to assign it to this group of contracts. Accordingly, an arbitrator cannot be subject to exclusively either usual civil liability rules, as that would negate the judicial nature of his functions, or to absolute immunity, which is partly characteristic of judges, as the status of an arbitrator and the status of a judge cannot be held totally equivalent.

7. CONCLUSIONS AND PROPOSALS

- 1) *The arbitrator's status is sui generis, i.e. an arbitrator is neither an ordinary service provider nor a judge.* The doctrine treats an arbitrator in a number of ways. One may encounter positions that an arbitrator is an agent of the parties, a provider of services to the parties, an employee of the parties or simply a quasi-judge. These approaches to the arbitrator's status developed from theories of the nature of arbitration. Different treatment of arbitration as a dispute resolution method also results in different perception of both arbitration itself and that of the status of the arbitrator.

A more modern arbitration doctrine tends to support theories of the status of the parties' agent, service provider and *sui generis*. The followers of the first doctrine claim that accepting the appointment, an arbitrator becomes an agent of the parties, who undertakes to create legal consequences for the parties by his actions. Still, this doctrine does not explain why the arbitrator, being an agent of the parties, has the duty to be independent and impartial. Besides, it is often incompatible with categories of agency, e.g. arbitrator's actions, differently from those of an ordinary agent, are directed at mutual relationship of the parties themselves, but not at creation, change or cancellation of rights and duties in relation with third parties. The theory of the contract for services supports the position that an arbitrator is an ordinary service provider, who undertakes to provide dispute resolution services to the parties for a certain fee. An arbitrator resolves a dispute, is paid a fee and there is nothing complicated in this legal relationship. However, the weakness of this theory is that it does not explain how an award given by an ordinary service provider creates legal consequences equivalent to a judgement of a national court – an arbitral award, equally as an ordinary court judgement, has a binding effect on the parties and it is enforceable by the coercive apparatus of the state, e.g. in

Lithuania a party may address court for issuance of a writ of execution for an arbitral award.

These critical aspects are reconciled by the doctrine of *sui generis* status. This theory admits that an arbitrator is a service provider but this service provision cannot be equated to ordinary provision of services namely due to the very specifics of the service provided – dispute resolution. Though the arbitrator receives a fee for resolution of a dispute, his actions are aimed not so much at acting for the benefit of the parties but at resolving an existing conflict, which is namely the benefit sought by the parties. The fact that the legal consequences of an arbitral award are equivalent to a court judgment allows to treat the arbitrator's functions not only as provision of services, but also as quasi-judicial functions. The *sui generis* theory is probably the most accepted theory of the arbitrator's status, which is supported by most scholars in the field of arbitration law.

For these reasons it can be stated that the arbitrator's status is dual. In other words, an arbitrator is neither an ordinary service provider nor *alter ego* of a judge. An arbitrator is a person, who is entrusted with resolution of a dispute by its parties, undertaking to pay a fee for it and the award given by him creates legal consequences for the parties, enforcement of which is ensured both by national laws on arbitration and by the international instrument – the New York Convention. Though functions performed by an arbitrator are similar to provision of services and rules regulating a contract for services can be applied *mutatis mutandis*, solely blind application of provisions on provision of services to explain the arbitrator's functions would not enable to fully reveal the arbitrator's status.

- 2) *An arbitrator and parties to a dispute are related by a contract of sui generis type, where parties to the dispute are parties of one part and arbitrators are parties of the other part. It is*

basically agreed in modern arbitration law that an arbitrator enters into a contract with parties to the dispute, the so-called arbitrator's contract or *receptum arbitri*. This contract is rarely made as one document. It is usually regarded that the arbitrator's contract also includes provisions of the arbitration agreement, rules of institutional or *ad hoc* arbitration, also imperative rules of law applicable in place of arbitration.

An arbitrator's contract is to be qualified as *sui generis* for the same reasons, why the arbitrator's status is also *sui generis*. An arbitrator's contract cannot be treated as either a representation agreement or a contract for services, all the more so as an employment contract, as the essence and the main principles of these agreements would not fully explain the origin of arbitrator's rights and duties and the nature of functions performed by an arbitrator. Being a contract of *sui generis* type, the arbitrator's contract is closest to a contract for services, therefore rules regulating a contract for services can be applied *mutatis mutandis*, with regard to the origin of arbitrator's status. Parties to a dispute become parties to the arbitrator's contract of one part, disregarding the manner how members of the arbitral tribunal are appointed. Accepting an appointment, the arbitrator undertakes to settle a dispute independently and impartially, which means that he acts in the interests of both the parties. This allows stating that the arbitrator is related by contractual legal relationship to both parties to the dispute. Such a position is also supported by the arbitration doctrine.

Meanwhile, it is more complicated to qualify the other party to the arbitrator's contract and opinions on this differ in the doctrine. Some say that arbitrators make individual arbitrator's contracts, whereas others say that there is one arbitrator's contract between parties to the dispute and all arbitrators. In the author's opinion, arbitrators and parties to the dispute are related by one integral arbitrator's contract, though in terms of

form arbitrators may have signed individual contracts with parties to the dispute. Such a conclusion can be made referring to the fact that individual arbitrators do not have rights and duties in the arbitration process, except for very clearly indicated cases that are not related to the resolution of a dispute, e.g. to appoint another arbitrator. Meanwhile, the essential function of arbitration – which is resolution of a dispute by making an arbitral award – can be performed only by all the arbitrators *in corpore*. Also, the statement that arbitrators and parties to the dispute are related by individual arbitrator's contracts would permit stating that each arbitrator is liable for his actions in the arbitration process, which would be unreasonable for the same reason again – commonness of arbitrators' duties.

In cases where a dispute is administered by a permanent arbitral institution, there is separate legal relationship between it and parties to the dispute and between the arbitral tribunal and the permanent arbitral institution. In the first case, the arbitral institution undertakes to administer the arbitration process for a fee. That is to be regarded as provision of services. Meanwhile, the contract between the arbitral tribunal and the permanent arbitral institution arises out of the arbitrator's contract and the contract of the permanent arbitral institution with parties to the dispute and is dependent on them. Existence of such a contract is kind of a legal fiction as in practice such a contract is rarely signed (or, when signing it, no separate arbitrator's contract is signed), but its existence is necessary in order to explain the origin of rights and duties between the arbitral tribunal and the permanent arbitral institution.

- 3) *The sui generis status of the arbitrator results in application of qualified immunity from civil liability to the arbitrator.* Though the doctrine has three theories of arbitrator's civil liability – absolute civil liability, absolute immunity from liability and

qualified immunity (quasi-immunity), the arbitrator's status calls for the need to apply quasi-immunity to the arbitrator. Meanwhile, if the theory of absolute liability were accepted, it would mean an unlimited right of parties to the dispute and other persons to claim arbitrator's civil liability on general grounds. That would conform to the concept of the theory of contractual origin of arbitration, but would not ensure the essential principles of arbitration process, first of all, there would be doubts regarding possibilities to maintain compliance with the standard of the arbitrator's independence and impartiality, to ensure making of principled awards in arbitration. Application of this theory would also cause doubts about the integrity of the arbitration process. Finally, in such a case, the most generally accepted doctrine of the arbitrator's status would be negated as the arbitrator would be equated to an ordinary service provider.

Application of absolute immunity from civil liability would also cause doubts about its compatibility with requirements of human rights, as it would deprive a person of the right to defend his possibly infringed rights in court. Besides, originating the absolute immunity doctrine from immunity of a judge, one should not overlook the fact that in many states absolute immunity for judges is not guaranteed. Besides, in such cases, damages caused to process participants are compensated by the state. Meanwhile, damages arising out of the arbitrator's actions are not compensated by the state as the arbitrator is not a civil servant. For this reason, the absolute immunity doctrine should also be rejected.

It is namely the qualified immunity doctrine that best suits the *sui generis* status of the arbitrator. This theory ensures that usually the arbitrator would be subject to immunity because that is required by his quasi-judicial functions. However, in cases where it is proven that the arbitrator acted wilfully or by gross

negligence, the immunity guaranteed protection would not apply. This would also allow reconciling interests of the parties, as in such a case both the arbitrator would be protected from unreasonable actions and the process participants would be sure that in case the arbitrator acts in bad faith, they would have an instrument of response. It is namely the arbitrator's status that calls for the need to apply quasi-immunity to the arbitrator, as this doctrine, arising out of the theory of the mixed origin of arbitration, reconciles both the contractual and judicial arbitration origin doctrines and does not permit abuse either by arbitrators or by parties to the dispute.

Besides the fact that application of qualified immunity to arbitrators is determined by their status permits to make a conclusion that liability restricting provisions established in the arbitration rules of many permanent arbitral institutions are not decisive in terms of application of quasi-immunity to the arbitrator. In spite of the fact whether a provision of this type is established in the arbitration rules or not, in case of a dispute about arbitrator's civil liability, the court should refer to the arbitrator's status as a basis for application of qualified immunity rather than to the arbitration rules. The latter can be only an additional proof, substantiating the will of the parties, but not a decisive factor.

- 4) *In case of application of the doctrine of qualified immunity from civil liability, the arbitrator's civil liability would be linked to his wilfulness or gross negligence and namely this civil liability condition would be essential in deciding whether the arbitrator should be held subject to civil liability.* The qualified immunity doctrine means that in certain cases an arbitrator can be held subject to civil liability. But the immunity also means that cases of liability should be defined by clear criteria in order that both arbitrators and parties to a dispute would know when one can expect that immunity will not apply. Positions in the doctrine,

also foreign legal regulation permit stating that it is most reasonable to link arbitrator's immunity to the form of his fault – in cases when it is proved that the arbitrator breached his duties wilfully or by gross negligence, civil liability, subject to meeting of other conditions, could apply. The criterion of wilfulness or gross negligence, as it is understood by case law, would help to ensure that in cases of careless or evil-minded conduct the arbitrator could not employ the defence that functions performed by him make him immune from liability. Besides, this criterion would ensure arbitrator's *bona fide* conduct during the arbitration process in order that the issue of liability would not come up at all. In fact, many of the states that regulate the issue of arbitrator's immunity by law, as well as the case law selected the criterion of fault as the decisive one, and experience of foreign countries allows stating that this criterion should also apply in Lithuania.

- 5) *Parties to a dispute are those persons, for whom the right to claim arbitrator's liability is most relevant. But that does not mean that in certain cases arbitrator's civil liability could not be claimed by a permanent arbitral institution or other persons, as well.* Parties to a dispute pay the arbitrators for resolution of their dispute and the relationship between the parties is contractual legal relationship on the basis of the arbitrator's contract. Therefore, it is namely parties to the dispute that are mostly interested in holding the arbitrator liable when relevant conditions are met. As the arbitrator and parties to the dispute are related by contractual legal relationship, such liability would also be contractual, in spite of the fact that some duties of the arbitrator are established in law – it is namely the contract that results in the need to comply with them.

A permanent arbitral institution and an arbitrator are also related by contractual legal relationship, but it is inseparable from the arbitrator's contract and from the contract of the arbitral

institution with parties to a dispute. Breach of arbitrator's duties usually does not cause negative property losses for a permanent arbitral institution, therefore a possibility to claim arbitrator's liability cannot exist. However, in a situation, when sanctions are applied to the institution itself, the right of recourse of the permanent arbitral institution against the arbitrator may exist if the liability of the permanent arbitral institution is the aftermath of the arbitrator's illegal actions. These would be exceptional situations and the arbitrator's liability in such a case would remain contractual.

Persons, who do not take part in the arbitration process, may also suffer damages due to arbitrator's actions. But the qualified immunity doctrine determines that the right of other persons to claim arbitrator's liability can appear only in case of a particularly gross violation, e.g. when arbitrators decide on rights and duties of persons that do not take part in the arbitration process. In such a case, assessing whether the immunity-guaranteed protection should or should not apply, in addition to the criterion of fault, particular significance is given to the doctrine of causal link, because such persons could be compensated only for such damages, which are sufficiently related by causal link to faulty actions of the arbitrator. Liability of this character would be non-contractual as the arbitrator does not have contractual relationship with persons that are not participants of the process. However, in spite of that, the claimant would be subject to the duty of the same character to prove the arbitrator's fault as in case of parties to a dispute or a permanent arbitral institution.

- 6) *The institution of setting aside an arbitral award usually can determine whether or not the arbitrator will be subject to civil liability.* Though the institution of setting aside an arbitral award is not directly related to the institution of arbitrator's civil liability, but the fact that arbitrator's civil liability is a kind of

ultima ratio permits stating that before requesting imposition of civil liability on the arbitrator, a party to a dispute should exhaust procedural guarantees established by law and the most important guarantee in such a case is namely the institution of setting aside an arbitral award. If, upon request of a party to a dispute, the court in the place of arbitration refuses to set aside an arbitral award as it did not establish existence of a violation, it should mean that civil liability should not be imposed on the arbitrator, either. This conclusion ensues from the fact that in case an arbitral award is not set aside whereas liability is imposed on the arbitrator in another case, it would mean simultaneous co-existence of two equally binding decisions, which would be in conflict with each other. For example, if an arbitrator were subject to liability for his partiality and an arbitral award passed by the partial arbitrator existed at the same time, a question would arise how legal consequences of such decisions could be reconciled.

Thus, though the purposes of these institutions are different, the institution of setting aside can have an effect on arising of arbitrator's liability. On the other hand, in cases where the parties objectively cannot make use of the institution of setting aside an arbitral award, e.g. when they agreed to waive such a right, also in cases where arbitrator's liability is requested on the basis that makes setting aside of the arbitral award impossible, imposition of arbitrator's civil liability would be possible without prior application for setting aside of the award, as arbitrator's civil liability in such a case becomes the only remedy available to a party.

- 7) *Parties to an arbitrator's contract have the right to choose the law governing the arbitrator's contract, according which the issues of arbitrator's civil liability would be solved. The same rule applies to choice of jurisdiction.* The general rule of private international law is that the parties have the right to choose law

governing contractual obligations. As parties to a dispute are related to an arbitrator by contractual legal relationship, it means that parties to an arbitrator's contract also have such a right. Still, in practice, law governing the arbitrator's contract is rarely chosen and it is rules of the conflict of laws that determine application of specific rules of law. The rules of the conflict of laws both of the EU and of Lithuania refer to law most related to a contract as one of the alternatives of governing law. In case of arbitration, such law would be law of the place of arbitration which should be applied to arbitrator's contract in the absence of choice made by the parties. Rules of law of the place of arbitration determine many aspects important for arbitration – judicial assistance, mandatory rules, belonging to a certain legal regime, when the issue of recognition in foreign states is being solved. Therefore, it is reasonable to state that it is namely law of the place of arbitration that is related to the arbitrator's contract most. Accordingly, law of the place of arbitration should apply when deciding on arbitrator's liability, as it is liability of contractual type. In cases where arbitrator's liability is demanded by a permanent arbitral institution, law of the place of arbitration should apply, too, because this contract is integrally related to the arbitrator's contract. Also, in case when arbitrator's liability is demanded by other persons, law of the place of arbitration should apply in order to maintain the same standard of arbitrator's liability and such a right is determined by rules of the conflict of laws applicable to non-contractual obligations.

Parties to a contract usually have the right to agree on court jurisdiction and make an arbitration agreement. Such a right is also given when concluding the arbitrator's contract. However, in practice, such a provision is rarely seen and jurisdiction must be established according to rules of international civil procedure. Usually, a claimant must address courts in the

respondent's place of residence, and when there are several respondents – a court in the place of residence of one of them. The same rule should apply in cases of arbitrator's liability. In cases where the EU law applies, the claimant has the right to address local courts of the state, where services had to be provided. The fact that the arbitrator's contract *mutatis mutandis* is subject to provisions regulating provision of services allows making a conclusion that the claimant would have the right to address courts in the place of arbitration, as legally an arbitrator performs his duties namely in the state of the place of arbitration. Presumably, it is namely courts in the state of the place of arbitration that usually should solve the issues of arbitrator's liability, as this would enable to avoid doubts regarding potentially biased courts in the place of arbitrator's residence, also this would enable to save litigation costs by the reason that the court examining the arbitrator's liability case would apply the rules of law applicable in its state.

The following **proposals** could be formed on the basis of issues discussed in the dissertation research:

- The Law on Commercial Arbitration could be supplemented with a provision specially intended for regulating issues of arbitrator's civil liability following the qualified immunity doctrine discussed in the dissertation. With regard to systemic assessment of the structure of the Law on Commercial Arbitration, a rule of law of this character would mostly fit in Chapter 3 of the Law "Composition of Arbitral Tribunal", which deals with appointment, challenging and removal of arbitrators. This chapter is specifically intended for arbitrators personally, whereas other chapters of the Law on Commercial Arbitration regulate issues of arbitral procedure. Therefore, the

qualified immunity doctrine could be established by adding Article 18¹ to the Law on Commercial Arbitration.

The proposed rule of law could be worded as follows:

“Article 18¹. Arbitrator’s immunity

An arbitrator shall not be liable for damage caused by arbitrator’s actions or omissions related to performance of arbitrator’s functions, except for cases when it is proven that damage was done by reason of arbitrator’s wilfulness or gross negligence.”

Adding this rule of law or a rule of law of comparable content to the Law on Commercial Arbitration would establish the doctrine of qualified immunity from civil liability in the Lithuanian arbitration law and would ensure that an arbitrator would be subject to civil liability only in case when a claimant proves the arbitrator’s fault.

8. LIST OF PUBLICATIONS OF THE AUTHOR

1) Scientific publications related to the subject of the dissertation

1. VARAPNICKAS, Tadas. Challenge of an arbitrator and its consequences. *Teisė*, 2016, vol. 99, p. 174-185 (in Lithuanian);
2. VARAPNICKAS, Tadas. Prerequisites and perspectives of the application of absolute immunity to arbitrators. *Teisė*, 2016, vol. 101, p. 166-175 (in Lithuanian);
3. VARAPNICKAS, Tadas. Legal consequences of determination in arbitration that allegedly crime was committed. *Teisė*, 2017, vol. 105, p. 155-169 (in Lithuanian);
4. VARAPNICKAS, Tadas. Court assistance to arbitration in arbitrator's appointment. *VDU Teisės apžvalga*, 2017, vol. 1(15), p. 84-109 (in Lithuanian);
5. VARAPNICKAS, Tadas. Issues of arbitrator's liability as regards the right to fair trial: what way to choose for policy-maker? *4th International Conference of PhD Students and Young Researchers "Interdisciplinary approach to law in modern social context"*, 2016, p. 370-378 [interaktyvus. Žiūrėta 2018 m. gegužės 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://lawphd.net/wp-content/uploads/2014/09/International-conference-of-PhD-students-and-young-researchers-2016.pdf>>.

2) Other scientific publications of the author

1. VARAPNICKAS, Tadas. Court assistance to arbitration proceedings in the process of collecting evidence. *Arbitražas. Teorija ir praktika*, 2016, vol. 2, p. 116-126 (in Lithuanian);
2. VARAPNICKAS, Tadas. Impact of Brexit on international commercial arbitration: what will be the future of arbitration?

Arbitražas. Teorija ir praktika, 2017, vol. 3, p. 48-61 (in Lithuanian);

3. VARAPNICKAS, Tadas. Brexit and arbitration: what happens next? *5th International Conference of PhD Students and Young Researchers "How deep is your law? Brexit. Technologies. Modern conflicts"*, 2017 p. 416-425 [interaktyvus. Žiūrėta 2018 m. gegužės 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://lawphd.net/wp-content/uploads/2014/09/International-Conference-of-PhD-students-and-young-researchers-2017.pdf>>;
4. VARAPNICKAS, Tadas. New Amendments of the Law on Commercial Arbitration: what effect to expect? *Arbitražas. Teorija ir praktika*, 2018, vol. 4, p. 19-32 (in Lithuanian);
5. VARAPNICKAS, Tadas, ROGUCKYTĖ, Greta. Arbitration and EU law: neither separation nor cooperation brings a happy ending. *Arbitražas. Teorija ir praktika*, 2018, vol. 4, p. 44-59.

9. LIST OF PRESENTATIONS OF THE AUTHOR AT SCIENTIFIC CONFERENCES

1. The presentation "Issues of arbitrator's liability as regards the right to fair trial: what way to choose for policy-maker?" at the *4th International Conference of PhD Students and Young Researchers "Interdisciplinary approach to law in modern social context"*, 2016. The results presented at the Conference were printed in the Conference Papers, p. 370-378 [interactive. Viewed at 21 May 2018]. Available at: <<http://lawphd.net/wp-content/uploads/2014/09/International-conference-of-PhDstudents-and-young-researchers-2016.pdf>>;
2. The presentation "Brexit and arbitration: what happens next?" at the *5th International Conference of PhD Students and Young Researchers "How deep is your law? Brexit. Technologies. Modern conflicts"*, 2017. The results presented at the Conference were printed in the Conference Papers, p. 416-425

[interactive. Viewed at 21 May 2018]. Available at: <<http://lawphd.net/wpcontent/uploads/2014/09/International-Conference-of-PhD-students-and-young-researchers-2017.pdf>>.

10. INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Tadas Varapnickas was born on 26 June 1991 in Mažeikiai, Lithuania.

Education:

- 2009: graduated from Telšiai Bishop Lyceum (secondary education);
- 2009-2014: law studies at Vilnius University Faculty of Law (commercial law specialization). Received Master of Laws degree. During the studies, at the autumn semester of 2012-2013: Erasmus studies at Belgium's Ghent University Faculty of Law;
- 2014-2018: PhD candidate in Social Sciences at Vilnius University Faculty of Law.

Educational experience:

- Since the spring semester of 2014-2015 teaches civil law and law of obligations at Vilnius University Faculty of Law;
- Since 2016 supervises students at the Law Clinic of Vilnius University.

Professional experience:

- Since 2016: associate at law firm TGS Baltic (former law firm TARK GRUNTE SUTKIENE);

- 2014-2016: adviser to the President of the Republic of Lithuania;
- 2011-2014: junior associate at law firm TARK GRUNTE SUTKIENE;
- 2013: traineeship at the cabinet of judge prof. Vilenas Vadapalas at the General Court of the European Union;
- 2010: traineeship at the Mažeikiai District Court.

11. ARBITRO CIVILINĖ ATSAKOMYBĖ IR JOS RIBOS (REZIUMĖ LIETUVIŲ KALBA)

11.1. Temos aktualumas, tyrimo objektas, tikslai ir uždaviniai

„Dar iki atsirandant įstatymams ar teismams ir dar iki teisėjams formuluojant teisės principus, žmonės naudojo arbitražą spręsti nesantaikai, sureguliuoti skirtumus ir išspręsti ginčus“⁶⁸. Nuo arbitražo ištakų praėjo labai daug laiko. Per šį laikotarpį arbitraže daug kas pasikeitė, ypač XX a. – buvo sukurti teisiniai arbitražo pamatai, kuriuos vainikavo 1958 m. priimta Niujorko konvencija⁶⁹, daugelis valstybių sukūrė arbitražui palankų teisinį reguliavimą, o arbitražo kaip ginčų sprendimo būdo populiarumas XX ir XXI a. sparčiai auga⁷⁰.

Lietuva šiame kontekste nėra išimtis. 1990 m. Lietuvai atgavus Nepriklausomybę, arbitražas šalyje buvo menkai pažįstamas ir dažniausiai suprantamas vien kaip sovietmečiu gyvavusi valstybinė institucija, neturinti nieko bendro su trečiųjų teismu⁷¹. Tačiau nuo 1990 m. iki šių dienų įvyko daug reikšmingų pokyčių: 1995 m.

⁶⁸ EMERSON, Frank D. History of Arbitration Practice and Law. *Cleveland State Law Review*, 1970, t. 19(1), p. 155.

⁶⁹ 1958 m. Niujorko konvencija dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo. *Valstybės žinios*, 1995, nr. 10-208.

⁷⁰ Vieno iš pagrindinių XX a. tarptautinio arbitražo idealogų Sanders teigimu, nors arbitražo statistika yra retai prieinama, „yra aišku, jog po Antrojo pasaulinio karo, tiek naudojimas nacionaliniu, tiek tarptautiniu arbitražu stipriai augo. Atsiradus naujoms industrijoms, pvz., kompiuterių, būtent arbitražas yra matomas kaip būdas spręsti tos industrijos ginčus“ (SANDERS, Pieter. *Quo vadis Arbitration? Sixty years of arbitration practice*. The Hague: Kluwer Law International, 1999, p. 9).

⁷¹ DOMINAS, Gediminas, MIKELĖNAS, Valentinas. *Tarptautinis komercinis arbitražas*. Vilnius: Justitia, 1995, p. 9.

Lietuva ratifikavo Niujorko konvenciją⁷², po metų priėmė pirmąjį KAI⁷³, atsirado pirmosios nuolatinės arbitražo institucijos, 2012 m. peržiūrėtas KAI⁷⁴ pilnai suderintas su UNCITRAL Pavyzdiniu įstatymu⁷⁵, atsirado vien arbitražui skirtų monografijų ir periodinių leidinių. Lietuvos Aukščiausiasis Teismas taip pat formuoja arbitražui palankią praktiką, sutikdamas, kad „arbitražas yra visuotinai pripažintas alternatyvus ginčų sprendimo būdas, lygiavertis ginčų sprendimui nacionaliniuose teismuose“⁷⁶. Tad neatsitiktinai laikotarpis nuo 1996 m. doktrinoje pavadinamas Lietuvos „arbitražo aukso amžiumi“⁷⁷.

Taigi, per ilgą savo istoriją arbitražas išgyveno ir pakilimų, ir nuosmukių. Daug kas arbitraže pasikeitė. Vis dėlto, vienas dalykas lieka nepakitęs per šimtmečius. Ta nekintanti aksioma slypi arbitražo idėjoje: „arbitražo idėja yra ginčo išsprendimo privalomumas, ramiai priimtas tų, kuriems tenka to privalomumo pasekmės, nes jie turi specialų pasitikėjimą pasirinktais sprendimo priėmėjais“⁷⁸. Šiais

⁷² Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas Nr. I-760 „Dėl 1958 metų Niujorko konvencijos dėl užsienio arbitražų sprendimų pripažinimo ir vykdymo ratifikavimo“. *Valstybės žinios*, 1995, nr. 10-208.

⁷³ Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymas. *Valstybės žinios*, 1996, nr. 39-961.

⁷⁴ Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo pakeitimo įstatymas. *Valstybės žinios*, 2012, nr. 76-3932.

⁷⁵ UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration 1985. With amendments as adopted in 2006 [interaktyvus. Žiūrėta 2018 m. kovo 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/arbitration/ml-arb/07-86998_Ebook.pdf>.

⁷⁶ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija. *2015 m. gegužės 22 d. nutartis civilinėje byloje UAB „Molesta“ v. UAB „Eicore“*, Nr. 3K-3-320-611/2015, kat. 132.

⁷⁷ MIKELĖNAS, Valentinas. Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo dvidešimtmetis: ištakos, taikymo patirtis ir perspektyvos. *Arbitražas. Teorija ir praktika*, 2016, t. 2, p. 15.

⁷⁸ PAULSSON, Jan. *The Idea of Arbitration*. New York: Oxford University Press, 2013, p. 1.

žodžiais savo monografiją pradeda vienas žymiausių šių laikų arbitražo specialistų Paulsson ir jau pirmajame sakinyje jis pabrėžia pasitikėjimo ginčo sprendėju svarbą. Iš tiesų, pasitikėjimas sprendimu, priimtu asmens, kuriuo nepasitikima, yra menkas.

Atrodytų, arbitraže nepasitikėti sprendimo priėmėju nėra dėl ko. Įprastai, arbitrus skiria pačios šalys arba, jų susitarimu, kitas subjektas⁷⁹, o teismo proceso metu sprendimo priėmėjo pasirinkimo galimybė neegzistuoja. Tad ginčo šalys turi visas galimybes pasirinkti tuos, kuriais labiausiai pasitiki. Tačiau net ir ginčo šalims pasirinkus arbitrus, „šalies (ar abiejų šalių) pirminis pasitikėjimas arbitru žlunga arbitražo proceso metu, kai arbitras neatsargiai ar net tyčia netinkamai vykdo savo pareigas ar tikslingai piktnaudžiauja jam suteiktais įgaliojimais“⁸⁰. Iš tiesų, ginčo šalys gali likti nepatenkintos daugeliu arbitro sprendimų: arbitro atsistatydinimu prieš pat proceso pabaigą, informacijos apie ryšius su kita šalimi neatskleidimu, neatvykimu į arbitražo posėdį, argumentų, palankių kitai šaliai, išsakymu, kurie vėliau padeda šiai šaliai suformuoti savo poziciją, ir t. t.⁸¹ Sąrašas dalykų, kurie gali nuvilti ginčo šalis, nėra baigtinis.

Nepatenkintos arba nebepasitikinčios arbitru ginčo šalys arbitražo proceso metu turi tam tikras priemones, kuriomis gali naudotis. Pvz., kilus abejonių dėl arbitro nepriklausomumo ir nešališkumo, jis gali būti nušalintas⁸², arbitru nevykdant savo pareigų, galima reikalauti jo atsistatydinimo⁸³, o jei aplinkybės, leidžiančios abejoti arbitru, atsiranda po arbitražo proceso, šalis turi teisę prašyti panaikinti

⁷⁹ Žr. KAĮ 14 str.

⁸⁰ HAUSMANINGER, Christian. Civil Liability of Arbitrators – Comparative Analysis and Proposals for Reform. *Journal of International Arbitration*, 1990, t. 7(4), p. 7.

⁸¹ TRULI, Emmanuela. Liability v. Quasi-Judicial Immunity of the Arbitrator: The Case Against Absolute Arbitral Immunity. *The American Journal of International Arbitration*, 2006, t. 17(3), p. 2-3.

⁸² Žr. KAĮ 15-16 str.

⁸³ Žr. KAĮ 17 str.

arbitražo teismo sprendimą arba prašyti atsisakyti jį pripažinti ir leisti vykdyti užsienio valstybėse⁸⁴.

Vis dėlto, nors šie įstatymuose įtvirtinti institutai padeda išvengti nekokybiško bylos nagrinėjimo ar jau priimto privalomo sprendimo teisinių padarinių, jie neatkuria vieno dalyko – net ir pašalinus arbitražą, kuriuo nebepasitikima, iš tolesnio proceso ar išvengus jo priimto sprendimo vykdymo, ginčo šalims nėra kompensuojami dėl to atsiradę nuostoliai. Tai, jog panaikintas arbitražo teismo sprendimas ir ginčo šalims savo konfliktą tenka spręsti iš naujo, nereiškia, kad pirmojo arbitražo metu patirtos išlaidos bus gražintos šalims. Ir net jei arbitrai nuspręstų gražinti jiems sumokėtą honorarą, lieka nepadengtos kitos šalių patirtos išlaidos, pvz., kaštai teisinėms paslaugoms, ekspertams ir t. t.

Tuo atveju, kai asmuo neįvykdo savo prievolės ar ją įvykdo netinkamai, tuo padarydamas nuostolių, jam taikoma civilinė atsakomybė. „Įprastai versle, verslininkai ir korporacijos pasitelkia profesionalus atlikti tam tikras užduotis. Šie profesionalai jiems patikėtas užduotis turi atlikti, laikydamiesi standartų, nustatytų sutartyse ar asociacijos, kuriai šis profesionalas priklauso, taisyklėse. Profesionalai, tokie kaip gydytojai, teisininkai, architektai, auditoriai ir kiti, turi sutartines prievoles klientams, o taip pat rūpestingumo pareigą, kurių nesilaikymas lemia jų atsakomybę“⁸⁵. Tačiau, ar arbitras gali būti prilygintas šiems profesionalams ir tapti civilinės atsakomybės subjektu? Juk jo vykdomos funkcijos yra panašios į teisėjo vykdomas funkcijas, o tarptautiniu mastu pripažįstama, kad teisėjui turėtų būti taikomas imunitetas nuo civilinių ieškinių dėl

⁸⁴ Žr. KAĮ 50-51 str.

⁸⁵ SALAHUDDIN, Asif. Should arbitrators be immune from liability? *Arbitration International*, 2017, t. 33, p. 572.

Kartu pažymėtina, jog įprastai tokiu atveju ieškinys reiškiamas ne profesionalui tiesiogiai, o jo darbdaviui, kuris po to turi atgręžtinio reikalavimo teisę į žalos padariusį darbuotoją (CK 6.264 str.).

nuostolių atlyginimo⁸⁶. Lietuvos Teismų įstatymo⁸⁷ 47 str. 8 d. taip pat numato, kad teisėjas pats neatsako už padarytą žalą, ją atlygina valstybė, kuri regreso teisę į teisėją turi tik vienu atveju – kai vykdant teisingumą buvo padaryta nusikalstama veika. Taigi, teisėjo atveju už jo padarytus neteisėtus veiksmus atsako teisėjo darbdavys – valstybė⁸⁸. Tačiau arbitras darbdavio neturi arba juo galėtų būti laikomos pačios ginčo šalys. Kita vertus, asmuo pats sutinka būti arbitru, susitaria dėl jo skyrimo sąlygų ir teikia savotiškas paslaugas, o paslaugų teikėjas už netinkamą prievolių vykdymą atsako pats įprasta tvarka.

Šis arbitro statuso dvilypumas ir tradicinių arbitražo prigimties teorijų – sutartinės ir jurisdikcinės – susidūrimas lemia, jog arbitro civilinės atsakomybės klausimai iki šiol yra savotiškas *tabu* arbitražo bendruomenėje. Šis klausimas nėra išspręstas ir UNCITRAL Pavyzdiniame įstatyme, kuriuo savo arbitražo teisę grindžia net 78 valstybės 109 jurisdikcijose⁸⁹, kadangi jį rengiant, buvo manoma, kad ši problema yra „pernelyg kontroversiška, jog būtų pasiektas visiems tinkamas jos sprendimas“⁹⁰. Tad nors daugelis bendrųjų arbitražo principų yra aiškiai sureglamentuoti, „dauguma teisinių sistemų nenumato aiškaus statutinio pagrindo civiliniams ieškiniams

⁸⁶ Basic Principles of the Independence of the Judiciary, 1985 [interaktyvus. Žiūrėta 2016 m. rugpjūčio 12 d.]. Prieiga per internetą: <<http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/IndependenceJudiciary.aspx>>. Žr. 16 principą.

⁸⁷ Lietuvos Respublikos teismų įstatymas. *Valstybės žinios*, 1994, nr. 46-851.

⁸⁸ Žr. CK 6.272 str. 2 d.

⁸⁹ Status of UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration (1985), with amendments as adopted in 2006 [interaktyvus. Žiūrėta 2018 m. sausio 20 d.]. Prieiga per internetą: <http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/arbitration/1985Model_arbitration_status.html>.

⁹⁰ *FOUCHARD, GAILLARD, GOLDMAN on International Commercial Arbitration*. Edited by Emmanuel Gaillard, John Savage. The Hague: Kluwer Law International, 1999, p. 592.

prieš arbitrus, paliekant tokių ieškinių tenkinimo klausimą reguliuoti bendro pobūdžio sutarčių teisės principams⁹¹.

Lietuva taip pat nėra išimtis šiame kontekste. Lietuvoje galiojantis KAI nenumato jokios nuostatos, kuri reguliuotų arbitro civilinės atsakomybės klausimus. Tokios nuostatos nesant, lieka neaišku, kaip turėtų elgtis subjektas (teismas arba arbitražas), sprendžiantis dėl arbitro civilinės atsakomybės: taikyti įprastas civilinės atsakomybės sąlygas kaip ir bet kurios kitos prievolės neįvykdymo atveju, ar, remdamasis funkciniu teisėjo ir arbitro panašumu, taikyti pastarajam imunitetą ir ieškinį dėl žalos atlyginimo atmesti. O gal ginčo sprendėjas turėtų vertinti konkrečius arbitro veiksmus bei kodėl jie buvo atlikti ir tik įsitikinęs, kad arbitras žalos sukėlė pažeisdamas *bonus pater familias* kriterijus, taikyti jam atsakomybę.

Nesant aiškaus ir bendrais arbitražo principais grįsto teisinio reguliavimo daugelyje valstybių, arbitro civilinės atsakomybės klausimas lieka atviras. Ir ne tik pozityviojoje teisėje. Galima sutikti su Alessi, kuris pastebi, kad „nepaisant proporcingai didėjančio arbitražo teisinio-mokslinio lygio, arbitro atsakomybės problema nėra sulaukusi tokio dėmesio, kokio ji nusipelno. <...> Dėmesio trūkumo pasekmė yra tai, jog daugelis arbitro atsakomybės aspektų lieka kontroversiški. Nepaisant didelės klausimo svarbos, ši tema beveik išimtinai yra palikta nacionaliniams teismams ir vietiniams įstatymų leidėjams, o to rezultatas – ypač skirtingi požiūriai į arbitro atsakomybę skirtingose jurisdikcijose“⁹².

Kaip ir kiekvienas teisinis institutas, arbitro civilinės atsakomybės klausimai taip pat turėtų būti išsamiai išanalizuoti ir paaiškinti doktrinoje, taip leidžiant įstatymų leidėjui ar teismui priimti savus

⁹¹ BORN, Gary B. *International Commercial Arbitration. Second Edition. Volume II: International Arbitral Procedures*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2014, p. 2012.

⁹² ALESSI, Dario. Enforcing Arbitrator's Obligations: Rethinking International Commercial Arbitrators' Liability. *Journal of International Arbitration*, 2014, t. 31(6), p. 736-737.

sprendimus. Nesant jokio mokslinio paaiškinimo, teismui nagrinėjant arbitro atsakomybės klausimą, tokios bylos rezultatai gali būti visiškai netikėti. Vienas sprendimas gali lemti, ar arbitro civilinės atsakomybės klausimų analizė taptų kone kasdieniu teismų darbu, ar tai, jog šių klausimų teismo darbotvarkėje daugiau nebūtų iš viso. Be to, būtent mokslinė analizė gali padėti atsakyti į klausimus, kurie šiandien nėra atsakyti, pvz., kas lemia imuniteto arbitrai taikymą ir kokios yra jo ribos, kokios yra arbitro civilinės atsakomybės sąlygos, koks civilinės atsakomybės instituto santykis su kitais gynybos būdais, kokia teisė turėtų būti taikoma ir t. t. Šiuo metu toks paaiškinimas nėra pateiktas, o klausimas dėl jo kontroversiškumo doktrinoje ganėtinai ignoruojamas, nors tai svarbu ne tik teoriniu, bet ir praktiniu lygmeniu, pvz., kuomet asmuo sprendžia, ar jam priimti paskyrimą arbitruoti ginčą. Žinojimas, kokios atsakomybės ribos egzistuoja, jei egzistuoja, gali būti viena iš apsisprendimo spręsti ginčą priežasčių.

Šios priežastys lemia, jog yra būtina detaliai analizuoti su arbitro civiline atsakomybe susijusius klausimus. Būtina suformuluoti doktrininį pagrindą, kuris paaiškintų arbitro civilinės atsakomybės teorijas ir jų teisinį pagrindą. Tai, kokia arbitro atsakomybės doktrina taikytina, nulemia požiūris į arbitražą, kitaip tariant, tam tikros arbitražo prigimties teorijos palaikymas. Atitinkamai, ir išvados dėl to, kaip turėtų pasireikšti civilinės atsakomybės taikymas arbitrai, yra bendros visoms valstybėms, o ne tik Lietuvai, kadangi pagrindinės arbitražo prigimties teorijos arbitražo kilmę aiškina globaliai, o ne lokalizuotai. Dėl savo neutralumo, arbitražas yra populiariausias tarptautinių ginčų sprendimo būdas. Arbitraže sprendžiami klausimai dažnai turi tarptautinį elementą, sprendžiama dėl taikytinos teisės ir pan., todėl lokalizuotas arbitro atsakomybės klausimų sprendimas ir galimas skirtingas aiškinimas darytų arbitražą mažiau patraukliu. Kitaip tariant, būtina ieškoti pozicijų, kurios būtų bendros arbitražo teisėje ir lemtų, kad arbitro atsakomybė būtų suprantama panašiai visose valstybėse. Šiuo metu, nesant nei teisinio reguliavimo, nei plataus problemos ištyrimo doktrinoje, tokio panašumo nėra.

Tyrimo objektas. Šio disertacinio tyrimo objektas – arbitro civilinės atsakomybės ir jos ribų problematika. Tyrimo metu koncentruojamasi į arbitro civilinės atsakomybės teorijas, aiškinant jų kilmę, kritinius aspektus bei praktinį pritaikomumą. Taip pat tyrimo metu analizuojamos teisinės prielaidos riboto imuniteto nuo civilinės atsakomybės taikymui, aptariamoms arbitro civilinės atsakomybės sąlygoms bei su tuo susiję klausimai.

Šio tyrimo objektas neapima kitų atsakomybės formų taikymo arbitrai. Disertaciniame tyrime taip pat neaptariama ir nuolatinės arbitražo institucijos civilinės atsakomybės problematika.

Tyrimo tikslai. Šio tyrimo tikslas – atskleisti arbitro civilinės atsakomybės teorijų turinį ir paaiškinti, kodėl arbitrai turėtų būti taikomas ribotas imunitetas nuo civilinės atsakomybės, pateikti šio imuniteto taikymo teisinės prielaidas, kurias atskleidžia arbitro teisinis statusas, išanalizuoti arbitro civilinės atsakomybės sąlygas, kai taikoma ši teorija, taip pat atskleisti kitus su riboto imuniteto taikymu susijusius klausimus – arbitro atsakomybei taikytinos teisės ir jurisdikcijos problematiką, apibrėžti subjektų, turinčių teisę reikalauti arbitro civilinės atsakomybės, ratą ir, galiausiai, paaiškinti riboto arbitro imuniteto santykį su arbitražo teisėje įtvirtintomis procesinėmis garantijomis.

Siekiant šio tikslo, tyrimui buvo iškelti šie **uždaviniai**:

- 1) Išanalizuoti arbitro civilinės atsakomybės teorijų kilmę, praktinį pritaikomumą, jų kritinius aspektus ir galimybes taikyti Lietuvoje;
- 2) Atskleisti riboto arbitro imuniteto doktrinos taikymo teisinės prielaidas pagal Lietuvos ir užsienio teisę;
- 3) Išanalizuoti arbitro civilinės atsakomybės sąlygas, kuomet laikomasi riboto imuniteto doktrinos;
- 4) Nustatyti subjektų, turinčių teisę reikalauti arbitro civilinės atsakomybės, ratą;
- 5) Įvertinti arbitro civilinės atsakomybės santykį su arbitražo teisėje įtvirtintomis procesinėmis garantijomis;

- 6) Nustatyti, kokia teisė turėtų būti taikoma arbitro atsakomybės klausimams ir kokie teismai galėtų būti kompetentingi spręsti arbitro civilinės atsakomybės bylą.

11.2. Tyrimo naujumas. jo praktinė ir teorinė reikšmė

Arbitro civilinės atsakomybės klausimas nėra naujas arbitražo teisėje, tačiau platesnė jo analizė nėra pateikiama. *Lietuvos arbitražo teisės doktrinoje* arbitro atsakomybės klausimus savo straipsnyje „*Arbitrų atsakomybė ir imunitetas nuo atsakomybės*“⁹³ yra aptarę tik Kozubovska ir Daujotas.

Užsienio arbitražo teisės doktrinoje arbitro atsakomybės klausimus savo bendro pobūdžio arbitražo veikaluose yra aptarę daugelis mokslininkų, įskaitant Born⁹⁴, Lew, Mistelis ir Kroll⁹⁵, Gaillard, Fouchard ir Goldman⁹⁶, Redfern ir Hunter⁹⁷. Šių ir kitų autorių darbuose analizuojami arbitro statuso klausimai ir trumpai aptariamos galimybės taikyti arbitrai atsakomybę. Kiek plačiau šį klausimą savo darbe „*International Commercial Arbitration*“ aptarė tik Born.

Arbitro atsakomybės klausimus savo straipsnyje „*The Liability of International Arbitrators: A Comparative Analysis and Proposal for*

⁹³ KOZUBOVSKA, Beata, DAUJOTAS, Rimantas. Arbitrų atsakomybė ir imunitetas nuo atsakomybės. *Teisė*, 2014, t. 92.

⁹⁴ BORN, Gary B. *International Commercial Arbitration* <...>; BORN, Gary B. *International Arbitration: Law and Practice*.

⁹⁵ LEW, Julian D. M., MISTELIS, Loukas A., KROLL, Stefan M. *Comparative International Commercial Arbitration*. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International, 2003.

⁹⁶ FOUCHARD, GAILLARD, GOLDMAN *on International Commercial Arbitration* <...>.

⁹⁷ REDFERN, Alan *et al. Redfern and Hunter on International Arbitration. Sixth edition*. New York: Oxford University Press, 2015; REDFERN, Alan *et al. Redfern and Hunter on International Arbitration. Student edition. Sixth edition*. New York: Oxford University Press, 2015.

*Qualified Immunity*⁹⁸ bene išsamiausiai aptarė Franck. JAV, kurios teismų praktika įprastai pripažįsta absoliutų arbitro imunitetą, yra ir daugiau reikšmingų arbitro atsakomybės tyrimų. Šį klausimą savo straipsniuose, paskelbtuose JAV moksliniuose žurnaluose, yra analizavę Weston⁹⁹, Rutledge¹⁰⁰, Truli¹⁰¹, Brown¹⁰², Guzman¹⁰³, Rasmussen¹⁰⁴. Kaip ir Franck straipsnyje, šių autorių darbuose analizuojamos arbitro atsakomybės teorijos ir įprastai kritikuojama absoliutaus imuniteto teorija, taikoma JAV teismuose.

Europos mokslininkų darbuose arbitro atsakomybės klausimai taip pat yra analizuoti. Išskirtinas Alessi straipsnis „*Enforcing Arbitrator’s Obligations: Rethinking International Commercial Arbitrator’s Liability*“¹⁰⁵. Šio straipsnio autorius, palaikydamas absoliučios atsakomybės teoriją, bene vienintelis arbitro atsakomybės klausimus analizuoja ne abstrakčiai aptardamas egzistuojančias teorijas, bet ir bandydamas pagrįsti pasirinktą teoriją teisinėmis kategorijomis, būtent arbitro statusu. Taip pat išskirtinas Hausmaninger straipsnis „*Civil Liability of Arbitrators – Comparative Analysis and Proposals*

⁹⁸ FRANCK, Susan D. The Liability of International Arbitrators: A Comparative Analysis and Proposal for Qualified Immunity. *New York Law School Journal of International & Comparative Law*, 2000, t. 20.

⁹⁹ WESTON, Maureen A. Reexamining Arbitral Immunity in an Age of Mandatory and Professional Arbitration. *Minnesota Law Review*, 2006, t. 88:449.

¹⁰⁰ RUTLEDGE, Peter B. Toward a Contractual Approach to Arbitral Immunity. *Georgia Law Review*, 2004, t. 39:151.

¹⁰¹ TRULI, Emmanuela. Liability v. Quasi-Judicial Immunity <...>.

¹⁰² BROWN, Jenny. The Expansion of Arbitral Immunity: Is Absolute Immunity a Foregone Conclusion. *Journal of Dispute Resolution*, 2009, t. 2009(1).

¹⁰³ GUZMAN, Andrew T. Arbitrator Liability: Reconciling Arbitration and Mandatory Rules. *Duke Law Journal*, 2000, t. 49(5).

¹⁰⁴ RASMUSSEN, Matthew. Overextending Immunity: Arbitral Institutional Liability in the United States, England, and France. *Fordham International Law Journal*, 2002, t. 26(6).

¹⁰⁵ ALESSI, Dario. Enforcing Arbitrator’s Obligations <...>.

for Reform“¹⁰⁶, kuriame siūloma suformuluoti vienodą arbitro civilinės atsakomybės standartą. Taip pat išskirtini du Smahi straipsniai apie arbitro atsakomybę ir imunitetą pagal Šveicarijos teisę¹⁰⁷.

Disertacijos autoriui nagrinėjant ne tik arbitro civilinės atsakomybės teorijas, bet ir teisinės prielaidas jų taikymui, reikšmingi yra tyrimai, kuriuose analizuojami su arbitro statusu susiję klausimai. Savo straipsniuose šią problematiką iš dalies analizavo jau minėti Alessi, Hausmaninger, Smahi, Torres Lagarde. Taip pat ypač svarbūs atliekamam tyrimui buvo Lionnet straipsnis „*The Arbitrator’s Contract*“¹⁰⁸, analizuojantis arbitro sutarties kilmę, jos sudarymo ir kvalifikavimo ypatumus, Onyema monografija „*International Commercial Arbitration and the Arbitrator’s Contract*“¹⁰⁹. Tiek arbitro statuso, tiek ir arbitro atsakomybės klausimų analizei ypač svarbi buvo Fouchard vadovaujamos ICC darbo grupės galutinė išvada dėl arbitro statuso¹¹⁰, kurioje darbo grupė, sudaryta iš daugelio valstybių žymiausių arbitražo mokslininkų, detalai bandė atskleisti arbitro statuso prigimtį ir paaiškinti, kokio pobūdžio imunitetą šis statusas lemia.

¹⁰⁶ HAUSMANINGER, Christian. Civil Liability of Arbitrators <...>.

¹⁰⁷ SMAHI, Nadia. The Arbitrator’s Liability and Immunity Under Swiss Rules – Part I. *ASA Bulletin*, 2016, t. 34(4); SMAHI, Nadia. The Arbitrator’s Liability and Immunity Under Swiss Rules – Part II. *ASA Bulletin*, 2017, t. 35(1).

¹⁰⁸ LIONNET, Klaus. The Arbitrator’s Contract. *Arbitration International*, 1999, t. 15(2).

¹⁰⁹ ONYEMA, Emilia. *International Commercial Arbitration and the Arbitrator’s Contract*. Abingdon: Routledge, 2010.

¹¹⁰ ICC darbo grupė. ICC Final Report on the Status of the Arbitrator. *ICC International Court of Arbitration Bulletin*, 1996, t. 7(1) [interaktyvus. Žiūrėta 2018 m. vasario 19 d.]. Prieiga per internetą: <http://library.iccwbo.org/content/dr/COMMISSION_REPORTS/CR_0009.htm?l1=Bulletins&l2=ICC+International+Court+of+Arbitration+Bulletin+Vol.+7%2FNo.1+-+Eng&AUTH=5d779350&Timeframe=>>.

Taigi, kaip matyti, arbitro civilinės atsakomybės klausimai užsienio doktrinoje yra analizuoti. Vis dėlto, ši analizė dažniausiai apsiriboja arbitro atsakomybės teorijų aptarimu ir rekomendacija pritarti vienai ar kitai, dažniausiai kvaziimuniteto, teorijai. Vis dėlto, tik labai nedidelė dalis autorių analizuoja teisinės prielaidas arbitro imunitetui atsirasti.

Šioje disertacijoje arbitro civilinės atsakomybės teorijos analizuojamos ne abstrakčiai, tačiau bandant paaiškinti teorines prielaidas pasirinktos doktrinos taikymui. Autoriui keliant hipotezę, kad arbitro civilinė atsakomybė turėtų būti ribojama jo tyčia ar dideliu neatsargumu, nepakanka ištirti tik pačias atsakomybės teorijas ir nustatyti, jog riboto imuniteto doktrina yra labiausiai pagrįsta. Tam, kad ši doktrina neliktų tik teorine, būtina analizuoti jos faktinį pritaikomumą. Būtent todėl autorius tiria arbitro sutarties, jo statuso aspektus, kurie pagrindžia riboto imuniteto doktrinos taikymo arbitrai būtinybę. Be to, skirtingai nei kiti autoriai, disertacijos autorius aptaria arbitro civilinės atsakomybės sąlygas, siekdamas nustatyti, ką turi įrodyti ieškovas arbitro civilinės atsakomybės byloje. Konkrečios arbitro civilinės atsakomybės sąlygos, autoriaus žiniomis, nėra analizuotos jokiam arbitro atsakomybei skirtame darbe.

Būtent šis aspektas, autoriaus manymu, nulemia šio tyrimo teorinę reikšmę. Vien arbitro atsakomybės teorijų analizė, net ir aiškinama kartu su arbitro statuso teorija, nepadedą iki galo suprasti, kodėl arbitrai turėtų būti taikomas ar netaikomas imunitetas. Net ir nustatčius, kad arbitro statusas lemia riboto imuniteto taikymo poreikį arbitrai, liktų neaišku, ar ribotas imunitetas gali būti taikomas visais atvejais, ar tam tikrais atvejais jo neturėtų būti, pvz., kai pažeidžiama arbitro sutartyje nustatyta rezultato prievolė. Siekiant pašalinti visus neaiškumus, atsiranda poreikis tirti arbitro civilinės atsakomybės sąlygų, taikytinos teisės bei jurisdikcijos ir kitus klausimus.

Tyrimo praktinė reikšmė pasireiškia tuo, jog tyrimo metu pateikti argumentai ir išvados gali būti reikšmingi sprendžiant tiek dėl to, kurią

atsakomybės teoriją turėtų akceptuoti Lietuva, tiek ir konkrečioje byloje sprendžiant dėl galimos arbitro civilinės atsakomybės.

11.3. Tyrimo metodai

Tyrimo metu kompleksiskai naudoti keletas tyrimo metodų. Didžiausią reikšmę darbe turėjo lyginamasis, lingvistinis, istorinis, sisteminės analizės, teleologinis metodai.

Lyginamojo metodo pagalba arbitro civilinės atsakomybės klausimai buvo analizuojami vertinant kitų valstybių patirtį, sprendžiant arbitro civilinės atsakomybės klausimus. Kadangi arbitro civilinė atsakomybė įstatyminiu lygmeniu yra reguliuota tik kai kuriose valstybėse, lyginamasis metodas buvo ypač reikšmingas analizuojant tokių valstybių pasirinktų modelių panašumus ir skirtumus. Duomenys, gauti naudojant aptariamą metodą, suteikė galimybę spręsti dėl arbitro civilinės atsakomybės klausimų Lietuvoje reglamentavimo ir tuo tikslu pateikti siūlymus. Šio metodo naudojimas pasireiškė visose disertacinio tyrimo dalyse.

Lingvistinis metodas tyrimo metu buvo naudojamas tiriant arbitro statuso problematiką, siekiant atskleisti sutartinių santykių tarp ginčo šalių, arbitrų ir nuolatinės arbitražo institucijos kilmę ir sampratą. Šis metodas naudotas ir kitose dalyse, tiriant disertaciniam tyrimui reikšmingas sąvokas ir jų reikšmę.

Istorinis tyrimo metodas plačiausiai naudotas pirmojoje disertacinio tyrimo dalyje, aptariant skirtingų arbitro civilinės atsakomybės teorijų kilmę. Jo pagalba buvo paaiškintos skirtingos arbitro atsakomybės teorijos, įvertintas jų pagrįstumas.

Sisteminės analizės metodas buvo ypač svarbus disertacinio tyrimo antrojoje ir trečiojoje dalyse. Šis metodas leido į nagrinėjamas problemas pažvelgti ne atsietai, o vertinant jas kaip tam tikrą sistemą. Tai buvo ypač svarbu, analizuojant teisinių santykių tarp ginčo šalių, arbitrų ir nuolatinės arbitražo institucijos prigimtį bei sprendžiant dėl

arbitro statuso kilmės. Taip pat šis metodas buvo ypač reikšmingas analizuojant arbitro civilinės atsakomybės sąlygų tarpusavio ryšį.

Teleologinis metodas buvo svarbus analizuojant, kodėl tarptautiniuose dokumentuose ir atskirų valstybių teisės aktuose nėra arba yra sureguliuotas arbitro atsakomybės klausimas. Šio metodo pagalba buvo vertinami tyrimui reikšmingų aktų *travaux préparatoires* ir bandoma paaiškinti kitų valstybių ar tarptautinių organizacijų teisėkūros subjektų vienokį ar kitokį pasirinkimą.

11.4. Tyrimo šaltiniai

Disertacijoje naudotus šaltinius galima skirstyti į šias grupes:

Norminiai šaltiniai. Disertacijoje vertinamas tarptautiniuose šaltiniuose, pirmiausia, Niujorko konvencijoje numatytas teisinis reguliavimas. Ypač didelis dėmesys skiriamas UNCITRAL Pavyzdiniam įstatymui, įtvirtinančiam bendro pobūdžio arbitražo proceso principus, kuriais remiasi daug pasaulio valstybių, įskaitant ir Lietuvą. Šiai šaltinių grupei priskirtini ir Lietuvos teisės aktai: KAĮ, CK¹¹¹ ir iš dalies CPK¹¹². Taip pat disertacijoje plačiai remiamasi užsienio šalių teisinių reguliavimu. Šiai šaltinių grupei galima priskirti ir nuolatinių arbitražo institucijų arbitražo taisykles.

Specialioji literatūra. Tyrimo metu naudota literatūra gali būti grupuojama į tris kategorijas. Pirmajai kategorijai priskirtini bendro pobūdžio arbitražo veikalai, kurie nėra skirti konkrečiai arbitro civilinės atsakomybės klausimams, tačiau pateikia platų arbitražo ir jo institutų paaiškinimą. Šiai kategorijai galima priskirti Born¹¹³, Lew,

¹¹¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2000, nr. 74-2262.

¹¹² Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas (su pakeitimais ir papildymais). *Valstybės žinios*, 2002, nr. 36-1340.

¹¹³ BORN, Gary B. *International Commercial Arbitration* <...>; BORN, Gary B. *International Arbitration: Law and Practice*; BORN, Gary B. *International Arbitration: Cases and Materials* <...>.

Mistelis ir Kroll¹¹⁴, Redfern ir Hunter¹¹⁵, Gaillard, Fouchard ir Goldman¹¹⁶, Rubino-Sammartano¹¹⁷, Poudret ir Besson¹¹⁸, Kaufmann-Kohler ir Rigozzi¹¹⁹ bei kitų autorių darbus. Šiai grupei taip pat priskirtini ir Lietuvos autorių darbai: Domino ir Mikelėno monografija „*Tarptautinis komercinis arbitražas*“¹²⁰ bei Mikelėno, Nekrošiaus ir Zemlytės „*Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo komentaras*“¹²¹. Antrajai kategorijai galima priskirti darbus, įprastai mokslinius straipsnius, kuriuose specifiskai analizuojamas arbitro atsakomybės klausimas. Šiai kategorijai galima priskirti Franck¹²², Alessi¹²³, Hausmaninger¹²⁴, Smahi¹²⁵, Rasmussen¹²⁶, Torres

¹¹⁴ LEW, J. D. M., MISTELIS, L. A., KROLL, S. M. *Comparative International Commercial Arbitration* <...>.

¹¹⁵ REDFERN, Alan *et al. Redfern and Hunter on International Arbitration. Sixth edition* <...>; REDFERN, Alan *et al. Redfern and Hunter on International Arbitration. Student edition* <...>.

¹¹⁶ FOUCHARD, GAILLARD, GOLDMAN *on International Commercial Arbitration* <...>.

¹¹⁷ RUBINO-SAMMARTANO, Mauro. *International Arbitration Law and Practice*. The Hague: Kluwer Law International, 2001.

¹¹⁸ POUDRET, Jean-Francois, BESSON, Sebastien. *Comparative law of international arbitration. Second edition*. London: Sweet & Maxwell, 2007.

¹¹⁹ KAUFMANN-KOHLER, Gabrielle, RIGOZZI, Antonio. *International Arbitration: Law and Practice in Switzerland*. Oxford: Oxford University Press, 2015.

¹²⁰ DOMINAS, Gediminas, MIKELĖNAS, Valentinas. *Tarptautinis komercinis arbitražas* <...>.

¹²¹ MIKELĖNAS, Valentinas, NEKROŠIUS, Vytautas, ZEMLYTĖ, Eglė. *Lietuvos Respublikos komercinio arbitražo įstatymo komentaras*. Vilnius: Justitia, 2016.

¹²² FRANCK, Susan D. *The Liability of International Arbitrators* <...>.

¹²³ ALESSI, Dario. *Enforcing Arbitrator's Obligations* <...>.

¹²⁴ HAUSMANINGER, Christian. *Civil Liability of Arbitrators* <...>.

¹²⁵ SMAHI, Nadia. *The Arbitrator's Liability and Immunity Under Swiss Rules – Part I* <...>; SMAHI, Nadia. *The Arbitrator's Liability and Immunity Under Swiss Rules – Part II* <...>.

¹²⁶ RASMUSSEN, Matthew. *Overextending Immunity* <...>.

Lagarde¹²⁷, Truli¹²⁸ ir kitų autorių darbus. Į šią kategoriją patenka ir Lietuvos autorių – Kozubovskos ir Daujoto – straipsnis apie arbitro atsakomybę¹²⁹. Trečiajai kategorijai priskirtini darbai, kuriuose analizuojami kiti nei arbitro atsakomybės klausimai, tačiau jų analizė yra reikšminga vertinant disertacijos temą. Šiai kategorijai priskirtini: Onyema¹³⁰, Lionnet¹³¹, Horvath¹³² ir kitų autorių darbai. Į ją taip pat patenka ir Lietuvos autorių darbai: Mikelėno „*Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Šeštoji knyga: Prievolių teisė (I)*“¹³³ ir kiti Lietuvos autorių darbai.

Teismų praktika. Disertacijoje daugiausia remiamasi užsienio valstybių teismų praktika. Daugiausia dėmesio disertacijoje skiriama JAV teismų praktikai, kadangi joje plačiausiai pasisakyta dėl arbitro imuniteto. Taip pat analizuojami ir kitų valstybių teismų sprendimai, kuriuose suformuluotos arbitro atsakomybės klausimams svarbios taisyklės: Ispanijos, Suomijos, Prancūzijos, Airijos, Jungtinės Karalystės, Austrijos ir kt. valstybių teismų praktika. Lietuvos teismų praktika disertacijoje taip pat cituojama tose dalyse, kuriose aptariami bendresnio pobūdžio klausimai, daugiausia trečiojoje disertacijos dalyje. Darbe dėmesys skiriamas ir tarptautinių teismų – EŽTT ir ES Teisingumo Teismo – jurisprudencijai, kurioje suformuluotos išvados yra aktualios arbitro atsakomybės klausimams.

¹²⁷ TORRES LAGARDE, Mercedes. Liability of Arbitrators in Dubai: Still a Safe Seat of Arbitration. *ASA Bulletin*, 2015, t. 33(4).

¹²⁸ TRULI, Emmanuela. Liability v. Quasi-Judicial Immunity <...>.

¹²⁹ KOZUBOVSKA, Beata, DAUJOTAS, Rimantas. Arbitrų atsakomybė <...>.

¹³⁰ ONYEMA, Emilia. *International Commercial Arbitration* <...>.

¹³¹ LIONNET, Klaus. The Arbitrator's Contract <...>.

¹³² HORVATH, Gunther J. The Duty of the Tribunal to Render an Enforceable Award. *Journal of International Arbitration*, 2001, t. 18(2).

¹³³ MIKELĖNAS, Valentinas. *Lietuvos Respublikos civilinio kodekso komentaras. Prievolių teisė. T. I.* Vilnius: Justitia, 2001.

Kiti šaltiniai. Tyrime naudoti ir kiti šaltiniai: UNCITRAL Pavyzdinio įstatymo, taip pat kitų teisės aktų *travaux préparatoires*, nuolatinių arbitražo institucijų pateikiama statistika ir kt.

11.5. Disertacijos struktūra

Disertaciją sudaro įvadas, aštuonių dalių dėstomoji dalis bei išvados.

Disertacijos įvade aptariamas tyrimo aktualumas, jo probleminiai aspektai, apžvelgiamas tyrimo objekto ištirtumas pasauliniu ir nacionaliniu mastu, apibrėžti darbo tikslai, uždaviniai, metodologija, šaltiniai, pateikta tyrimo hipotezė bei ginamieji teiginiai.

Pirmojoje disertacijos dalyje „*Arbitro civilinės atsakomybės teorijos*“ aptariami trys pagrindiniai požiūriai į arbitro civilinę atsakomybę: absoliučios atsakomybės teorija, absoliutaus imuniteto nuo civilinės atsakomybės teorija bei riboto imuniteto nuo civilinės atsakomybės (kvaziimuniteto) teorija. Šioje dalyje analizuojama visų trijų doktrinų kilmė, jų praktinis pritaikomumas bei pagrindiniai kritiniai aspektai, taip pat vertinamos galimybės kiekvieną iš šių teorijų taikyti Lietuvoje. Galiausiai, ši dalis užbaigiama paaiškinant, kodėl prioritetas turėtų būti teikiamas kvaziimuniteto teorijai, pagal kurią toliau ir analizuojami arbitro civilinės atsakomybės klausimai.

Antrojoje disertacijos dalyje „*Riboto arbitro imuniteto taikymo teisinės prielaidos*“ analizuojami klausimai, susiję su arbitro statusu. Atskleidžiama arbitro sutarties su ginčo šalimis bei nuolatine arbitražo institucija¹³⁴ kilmė bei jos kvalifikavimo problematika, jų sudarymo ypatumai. Taip pat šioje dalyje, siekiant paaiškinti riboto imuniteto

¹³⁴ Paminėtina, jog arbitražas gali būti ne tik institucinis, tačiau ir *ad hoc*, kai ginčo sprendime nuolatinė arbitražo institucija nedalyvauja. Vis tik, analizuojant arbitro civilinės atsakomybės problematiką, reikia vertinti ir nuolatinės arbitražo institucijos santykį su ginčo šalimis ir arbitražo teismu, kadangi, kaip nurodo Sanders, „arbitražas, nepaisant to, ar jis tarptautinis ar nacionalinis, daugiausia yra institucinis“ (SANDERS, Pieter. *Quo vadis <...>*, p. 9).

teisines prielaidas, analizuojama arbitro civilinės atsakomybės kilmė. Šios dalies pabaigoje vertinama, kokią įtaką turi arbitro civilinę atsakomybę ribojančios nuostatos tarptautinėse sutartyse, įstatymuose ir nuolatinės arbitražo institucijos arbitražo taisyklėse arbitro atsakomybės kilimui.

Trečiojoje disertacijos dalyje „*Arbitro civilinės atsakomybės sąlygos*“ aptariamos konkrečios arbitro civilinės atsakomybės sąlygos per riboto imuniteto doktrinos prizmę. Šioje dalyje paaiškinama, kurios iš civilinės atsakomybės sąlygų (neteisėti veiksmai, žala, priežastinis ryšys ir kaltė) yra esminės ir privalomosios arbitro civilinei atsakomybei kilti, atskleidžiama arbitro civilinės atsakomybės prievolės prigimtis, analizuojamas poreikis drausti arbitro civilinę atsakomybę.

Ketvirtojoje disertacijos dalyje „*Arbitro civilinės atsakomybės santykis su įstatyme numatytais procesinėmis garantijomis*“ analizuojama, kokią įtaką arbitro civilinės atsakomybės taikymui turi kiti arbitražo teisėje įprastai įtvirtinti institutai, skirti apginti arbitražo šalių interesus – arbitro nušalinimas, atstatydinimas, arbitražo teismo sprendimo panaikinimas ar atsisakymas sprendimą pripažinti. Vertinama, ar galimybė pasinaudoti šiais institutais ir faktinis pasinaudojimas ar nepasinaudojimas gali turėti įtakos vėlesniam arbitro civilinės atsakomybės kilimui.

Penktojoje disertacijos dalyje „*Subjektai, galintys reikalauti arbitro civilinės atsakomybės*“ analizuojama, kokie subjektai turi teisę pareikšti ieškinį arbitrai dėl nuostolių atlyginimo. Vertinami kiekvienos iš išskirtų subjektų grupės teisė ir perspektyvos reikalauti taikyti arbitrai civilinę atsakomybę.

Šeštojoje disertacijos dalyje „*Arbitro civilinės atsakomybės klausimams taikytina teisė*“ analizuojama, kokia teisė turėtų būti taikoma, sprendžiant arbitro civilinės atsakomybės klausimus ir kuo vadovaujantis ji nustatyta.

Septintojoje disertacijos dalyje „*Arbitro civilinės atsakomybės bylų teisingumas*“ analizuojama, kokie teismai turi jurisdikciją

nagrinėti arbitro civilinės atsakomybės bylą ir kokiu pagrindu ji atsiranda.

Disertacija užbaigiama suformuluojant išvadas, pagrįstas tyrimo pagrindu, kurios apibendrina disertacijos dėstomojoje dalyje atliktą tyrimą bei atsako į disertacijos įvade iškeltus tikslus ir uždavinius. Taip pat šioje dalyje pateikiami pasiūlymai dėl teisinio reguliavimo tobulinimo, kurio trūkumas ir būtinybė užpildyti spragas pastebėta tyrimo metu.

11.6. Ginamieji teiginiai ir tyrimo hipotezė

Svarbiausi disertacijos ginamieji teiginiai yra šie:

- 1) Arbitrui turi būti taikoma riboto imuniteto nuo civilinės atsakomybės doktrina, kai atsakomybė atsirastų tik esant aukštesniam arbitro kaltės laipsniui: tyčiai arba dideliame neatsargumui. Ši teorija suderina skirtingus požiūrius į arbitražą ir užtikrina, kad bus apginti tiek ginčo šalių, tiek ir arbitrų interesai. Be to, ribojant galimybes taikyti arbitrui civilinę atsakomybę, užtikrinamas arbitražo proceso integralumas, kadangi ribojama šalių galimybė savo nepasitenkinimą įvykusi arbitražo procesu perkelti į civilinės atsakomybės arbitrui bylos inicijavimą.
- 2) Riboto imuniteto arbitrui taikymą nulemia jo teisinis statusas. Arbitras nėra nei išimtinai paslaugų teikėjas, nei vien tik kvaziteisėjas. Nors arbitro įgaliojimai atsiranda arbitro sutarties pagrindu, tačiau šių įgaliojimų prigimtis yra teisminio pobūdžio. Tai lemia, kad arbitrui negali būti taikomos atsakomybės kategorijos, skirtos išimtinai paslaugų teikėjo atsakomybei (nes jis nėra vien tik įprastas paslaugų teikėjas) ar teisėjo atsakomybei (nes jis nėra ir vien tik kvaziteisėjas). Dvilypis arbitro statusas yra savitas ir lemiantis poreikį tiek saugoti arbitro nepriklausomumą, neleidžiant jam taikyti įprastų civilinės atsakomybės taisyklių, tiek ir nulemiantis

poreikį ginti ginčo šalis, jei joms ginčo sprendimo paslaugos suteikiamos netinkamai. Šiems klausimams spręsti turėtų būti taikoma pačių arbitro sutarties šalių pasirinkta teisė, o tokio pasirinkimo nesant – arbitražo vietos valstybės teisė. Šios valstybės teismai taip pat turėtų nagrinėti ir arbitro atsakomybės bylą, jei ieškovas nepageidautų reikšti ieškinio atsakovo – arbitro – gyvenamosios vietos teisme.

- 3) Arbitro civilinė atsakomybė turi būti ribojama per aukštesnio laipsnio arbitro kaltės prizmę. Kaltės institutas užtikrintų, jog savo pareigas netinkamai įvykdęs ar jų apskritai neįvykdęs arbitras negalėtų išvengti civilinės atsakomybės. Tuo pačiu būtų užtikrinta ir tai, kad ginčo šalys negalės piktnaudžiauti civilinės atsakomybės institutu, nes būtent ieškovui tektų įrodyti visas arbitro civilinės atsakomybės sąlygas, įskaitant ir jo kaltę. Nors labiausiai suinteresuotos reikalauti arbitro civilinės atsakomybės yra ginčo šalys, tačiau tokią galimybę turėtų ir nuolatinė arbitražo institucija su sąlyga, jog jai pačiai taikyta civilinė atsakomybė. Kiti subjektai arbitro atsakomybės galėtų reikalauti tik išimtiniais atvejais, tačiau ir jiems turėtų būti taikomas tas pats įrodinėjimo standartas.
- 4) Nepasinaudojimas įstatyme įtvirtintomis procesinėmis garantijomis savaime neturėtų užkirsti kelio reikalauti arbitro civilinės atsakomybės, tačiau tai gali turėti įtakos atlygintinos žalos dydžio apskaičiavimui. Kita vertus, tais atvejais, kai teismai atsisako panaikinti arbitražo teismo sprendimą, o vėliau tuo pačiu pagrindu reikalaujama ir arbitro atsakomybės, tai turėtų būti pagrindas ieškinį arbitrai atmeti, kadangi priešingu atveju gręstų skirtingų, bet lygiaverčių sprendimų koegzistavimo rizika.

Disertacinis tyrimas grindžiamas šia **hipoteze**: Nors išskiriamos trys arbitro civilinės atsakomybės teorijos, arbitrai turėtų būti taikoma būtent ribotas imunitetas, kada civilinė atsakomybė būtų taikoma tik

tuomet, kai arbitras atliko neteisėtus veiksmus ir tokiu būdu padarė žalos, veikdamas tyčia ar dėl didelio neatsargumo. Tokį arbitro civilinės atsakomybės modelio pasirinkimą lemia dvilypis arbitro statusas: arbitro teisės ir pareigos atsiranda iš sutarties, vadinamos *receptum arbitri*, bet ja suteikiami įgaliojimai – veikiant nepriklausomai ir nešališkai bei laikantis sąžiningo proceso taisyklių išspręsti šalių ginčą ir priimti šalims privalomą sprendimą – yra teismo pobūdžio, neleidžiantys sutarties su arbitru kvalifikuoti įprasta paslaugų teikimo sutartimi ir priskirti šiai sutarčių grupei. Atitinkamai, arbitrai negali būti taikomos nei vien tik įprasto pobūdžio civilinės atsakomybės taisyklės, kadangi būtų paneigta jo teismo pobūdžio funkcijų prigimtis, nei vien tik absoliutus imunitetas, iš dalies būdingas teisėjams, kadangi visiškai sulyginti arbitro ir teisėjų statusų – negalima.

11.7. Išvados ir pasiūlymai

- 1) *Arbitro statusas yra sui generis, t. y., arbitras nėra nei įprastas paslaugų teikėjas, nei teisėjas.* Arbitras doktrinoje vertinamas įvairiai. Sutinkama pozicijų, kad arbitras yra šalių atstovas, paslaugų šalims teikėjas, šalių darbuotojas ar tiesiog kvaziteisėjas. Šie požiūriai į arbitro statusą išsivystė iš arbitražo prigimties teorijų. Skirtingas arbitražo kaip ginčų sprendimo būdo traktavimas lemia ir skirtingą tiek paties arbitražo, tiek ir arbitro statuso suvokimą.

Naujesnėje arbitražo doktrinoje platesnį pritarimą turi šalių atstovo (agento), paslaugų teikėjo ir *sui generis* statuso teorijos. Pirmosios doktrinos šalininkai teigia, kad priimdamas paskyrimą, arbitras tampa šalių atstovu, įsipareigojančiu savo veiksmais šalims sukurti teisinius padarinius. Vis dėlto, ši doktrina nepaaiškina, kodėl arbitras, būdamas šalių atstovu, turi prievolę būti nepriklausomu ir nešališku. Be to, ji dažnai yra nesuderinama su atstovavimo kategorijomis, pvz., arbitro

veiksmai, skirtingai nei įprasto atstovo, yra nukreipti į pačių šalių tarpusavio santykius, o ne teisių ir pareigų sukūrimą, pakeitimą ar panaikinimą su trečiaisiais asmenimis. Paslaugų sutarties teikimo teorija laikosi pozicijos, kad arbitras yra įprastas paslaugų teikėjas, kuris už atlygį įsipareigoja šalims suteikti ginčo sprendimo paslaugą. Arbitras sprendžia ginčą, gauna honorarą ir šiame teisiniame santykiyje nėra jokio sudėtingumo. Vis dėlto, šios teorijos silpnoji vieta yra ta, jog ji nepaaiškina, koku būdu įprasto paslaugų teikėjo priimtas sprendimas sukuria teisinius padarinius, prilygstančius valstybės teismo sprendimui – arbitražo teismo kaip ir įprasto teismo sprendimas turi šalims privalomą galią, o jo nevykdymas užtikrinamas valstybės prievartos aparatu, pvz., Lietuvoje šalis gali kreiptis į teismą dėl vykdomojo rašto arbitražo teismo sprendimui išdavimo.

Šiuos kritinius aspektus suderina *sui generis* statuso doktrina. Ši teorija pripažįsta, jog arbitras yra paslaugų teikėjas, tačiau šis paslaugų teikimas negali būti prilygintas įprastam paslaugų teikimui būtent dėl teikiamos paslaugos – ginčo sprendimo – specifikos. Nors arbitras už ginčo sprendimą gauna honorarą, jis savo veiksmais siekia veikti ne tiek šalių naudai, kiek tam, kad išspręstų egzistuojantį konfliktą, o tai jau ir yra toji pridėtinė vertė, kurios siekia ginčo šalys. Tai, jog arbitro priimtas sprendimas savo teisinėmis pasekmėmis prilygsta teismo sprendimui, leidžia arbitro funkcijas laikyti ne tik paslaugų teikimu, bet ir kvaziteisminėmis funkcijomis. *Sui generis* teorija yra bene plačiausiai akceptuota arbitro statuso teorija, kuriai pritaria dauguma arbitražo teisės mokslininkų.

Dėl šių priežasčių galima teigti, jog arbitro statusas yra dvilypis. Kitaip tariant, arbitras nėra nei įprastas paslaugų teikėjas, nei teisėjo *alter ego*. Arbitras yra subjektas, kuriam šalys patiki ginčo išsprendimą, įsipareigodamos mokėti už tai atlygį, o jo

priimtas sprendimas sukuria joms teisinės pasekmės, kurių vykdymas užtikrinamas tiek nacionalinių arbitražo įstatymų, tiek ir tarptautinio dokumento – Niujorko konvencijos. Nors arbitro vykdomos funkcijos yra panašios į paslaugų teikimą ir šią sutartį reglamentuojančios normos gali būti taikomos *mutatis mutandis*, vien aklas paslaugų teikimo nuostatų taikymas arbitro funkcijoms paaiškinti, neleisčių pilnai atskleisti arbitro statuso.

- 2) *Arbitrą ir ginčo šalis sieja sui generis pobūdžio sutartis, kurios šalimis iš vienos pusės yra ginčo šalys, o iš kitos – arbitrai.* Šiuolaikinėje arbitražo teisėje iš esmės sutariama dėl to, kad arbitras su ginčo šalimis sudaro sutartį, vadinamą arbitro sutartimi arba *receptum arbitri*. Ši sutartis retai kada būna sudaroma kaip vientisas dokumentas. Jos dalimi įprasta laikyti arbitražinio susitarimo nuostatas, institucinio ar *ad hoc* arbitražo taisykles, jai taip pat taikomos ir arbitražo vietos imperatyviosios teisės normos.

Arbitro sutartis kvalifikuotina kaip *sui generis* dėl tų pačių priežasčių, dėl kurių arbitro statusas taip pat yra *sui generis*. Arbitro sutartis negali būti laikoma nei atstovavimo, nei paslaugų teikimo sutartimi, nei tuo labiau darbo sutartimi, kadangi šių sutarčių esmė ir pagrindiniai principai iki galo nepaaiškintų arbitro teisių ir pareigų kilmės bei vykdomų funkcijų prigimties. Būdamas *sui generis* tipo sutartimi, arbitro sutartis yra artimiausia paslaugų teikimo sutarčiai, tad šią sutartį reglamentuojančios normos gali būti taikomos *mutatis mutandis*, atsižvelgus į arbitro statuso kilmę.

Arbitro sutarties šalimis tampa abi ginčo šalys iš vienos pusės, nepaisant to, koku būdu paskiriami arbitražo teismo nariai. Priimdamas paskyrimą, arbitras įsipareigoja ginčą išspręsti nepriklausomai ir nešališkai, o tai reiškia, kad jis veikia abiejų šalių interesais. Dėl to sutartiniai teisiniai santykiai arbitrą sieja

su abiem ginčo šalimis. Tokią poziciją palaiko ir arbitražo doktrina.

Kvalifikuoti kitą arbitro sutarties šalį yra sudėtingiau, o nuomonės doktrinoje išsiskiria. Vieni teigia, kad arbitrai sudaro atskiras arbitrų sutartis, kiti – kad sudaroma vientisa arbitro sutartis tarp ginčo šalių ir visų arbitrų. Autoriaus nuomone, arbitrus ir ginčo šalis sieja vientisa arbitro sutartis, nors formos prasme arbitrai gali būti pasirašę ir atskiras sutartis su ginčo šalimis. Tokią išvadą leidžia daryti tai, jog pavieniai arbitrai neturi teisių ir pareigų arbitražo procese, išskyrus labai aiškiai nurodytus atvejus, nesusijusius su ginčo sprendimu, pvz., paskirti kitą arbitrą. Esminę arbitražo funkciją – ginčo išsprendimą, priimant arbitražo teismo sprendimą – gali įvykdyti tik visi arbitrai *in corpore*. Taip pat teiginys, kad arbitrus ir ginčo šalis sieja atskiros arbitrų sutartis, leistų teigti, kad kiekvienas arbitras už savo veiksmus arbitražo procese atsako asmeniškai, o tai būtų nepagrįsta vėl dėl tos pačios priežasties – arbitrų pareigų bendrumo.

Tais atvejais, kai ginčą administruoja nuolatinė arbitražo institucija, tarp jos ir ginčo šalių bei tarp arbitražo teismo ir institucijos susiklosto atskiri teisiniai santykiai. Pirmųjų santykių atveju arbitražo institucija įsipareigoja už atlygį administruoti arbitražo procesą. Tai laikytina paslaugų teikimu. Arbitražo teismo ir nuolatinės arbitražo institucijos sutartis kyla iš arbitro sutarties ir nuolatinės arbitražo sutarties su ginčo šalimis bei yra nuo jų priklausoma. Tokios sutarties egzistavimas yra savotiška teisinė fikcija, kadangi praktikoje tokia sutartis pasirašoma retai (arba ją pasirašant, nebepasirašoma atskira arbitro sutartis), tačiau jos egzistavimas yra būtinas siekiant paaiškinti teisių ir pareigų tarp arbitražo teismo ir nuolatinės arbitražo institucijos kilmę.

- 3) *Sui generis arbitro statusas lemia riboto imuniteto nuo civilinės atsakomybės taikymą arbitrui*. Nors doktrinoje sutinkamos trys

arbitro civilinės atsakomybės teorijos – absoliučios civilinės atsakomybės, absoliutaus imuniteto nuo atsakomybės ir riboto imuniteto (kvaziimuniteto), arbitro statusas lemia poreikį arbitrai taikyti kvaziimunitetą. Tuo atveju, jei būtų akceptuota absoliučios atsakomybės teorija, tai reikštų neribotą ginčo šalių ir kitų subjektų teisę reikalauti arbitro civilinės atsakomybės bendrais pagrindais. Tai atitiktų sutartinės arbitražo prigimties teorijos sampratą, tačiau neužtikrintų esminių arbitražo proceso principų, pirmiausia, kiltų abejonių dėl galimybių išlaikyti arbitro nepriklausomumo ir nešališkumo standarto laikymąsi, užtikrinti principingų sprendimų arbitraže priėmimą. Taikant šią teoriją kiltų abejonių ir dėl arbitražo proceso integralumo. Galiausiai, tokiu atveju būtų paneigta plačiausiai akceptuota arbitro statuso doktrina, kadangi arbitras būtų prilygintas įprastam paslaugų teikėjui.

Absoliutaus imuniteto nuo civilinės atsakomybės taikymas taip pat keltų abejonių dėl jo suderinamumo su žmogaus teisių reikalavimais, kadangi iš asmens atimtų teisę ginti savo galimai pažeistas teises teisme. Be to, absoliutaus imuniteto doktriną kildinant iš teisėjo imuniteto, negalima neįvertinti to, jog daugumoje valstybių teisėjams nėra garantuojamas absoliutus imunitetas. Tokiais atvejais nuostolius proceso dalyviams atlygina valstybė. Dėl arbitro veiksmų atsiradusių nuostolių valstybė neatlygina, kadangi arbitras nėra valstybės tarnautojas. Tai lemia, kad absoliutaus imuniteto doktrina taip pat turi būti atmesta.

Būtent riboto imuniteto doktrina labiausiai atitinka arbitro *sui generis* statusą. Ši teorija užtikrina, kad įprastai arbitrai būtų taikomas imunitetas, kadangi to reikalauja jo kvaziteisminės funkcijos. Tačiau tais atvejais, kai įrodoma, jog arbitras veikė tyčia ar dėl didelio neatsargumo, imuniteto garantuojama apsauga nebūtų taikoma. Tai leistų suderinti ir šalių interesus, kadangi tokiu atveju būtų apsaugotas tiek arbitras nuo

nepagrįstų ieškinių, tiek ir proceso dalyviai turėtų užtikrinimą, jog arbitrai veikiant bloga valia, jie turėtų leidžiantį reaguoti instrumentą. Būtent arbitro statusas lemia kvaziimuniteto taikymo arbitrai poreikį, kadangi ši doktrina, kylanti iš mišriosios arbitražo prigimties teorijos, suderina tiek sutartinę, tiek ir teisminę arbitražo prigimties doktrinas bei neleidžia piktnaudžiauti nei arbitrams, nei ginčo šalims.

Be to, tai, jog riboto imuniteto taikymą arbitrams lemia jų statusas, leidžia daryti išvadą, kad daugelio nuolatinių arbitražo institucijų arbitražo reglamentuose įtvirtintos atsakomybės ribojančios nuostatos, nėra lemiančios kvaziimuniteto taikymą arbitrai. Nepaisant to, ar tokio pobūdžio nuostata būtų įtvirtinta arbitražo taisyklėse, ar ne, kilus ginčui dėl arbitro civilinės atsakomybės, teismas turėtų remtis arbitro statusu kaip pagrindu taikyti ribotą imunitetą, o ne arbitražo taisyklėmis. Arbitražo taisyklės gali būti tik papildomas įrodymas, pagrindžiantis šalių valią, tačiau ne lemiantis.

- 4) *Taikant riboto imuniteto nuo civilinės atsakomybės doktriną, arbitro civilinė atsakomybė būtų siejama su jo tyčia arba dideliu neatsargumu ir būtent ši civilinės atsakomybės sąlyga būtų esminė, sprendžiant, ar arbitras trauktinas civilinė atsakomybėn.* Riboto imuniteto doktrina reiškia, jog tam tikrais atvejais arbitrai gali būti taikoma civilinė atsakomybė. Tačiau imunitetas taip pat reiškia ir tai, kad atsakomybės atvejai turėtų būti apibrėžti aiškiais kriterijais tam, jog tiek arbitrai, tiek ginčo šalys žinotų, kada galima tikėtis, kad imunitetas nebus taikomas. Doktrinoje reiškiamos pozicijos, taip pat užsienio valstybių teisinis reglamentavimas leidžia teigti, kad labiausiai pagrįsta arbitro imunitetą sieti su jo kaltės forma – tais atvejais, kai įrodoma, jog arbitras pažeidė savo pareigas tyčia ar dėl didelio neatsargumo, civilinė atsakomybė, esant kitoms sąlygoms, galėtų būti taikoma. Tyčios ar didelio neatsargumo kriterijus, kaip jis suprantamas teismų praktikoje, padėtų

užtikrinti, kad nerūpestingo ar piktavališko elgesio atvejais arbitras negalėtų gintis tuo, jog jo atliekamos funkcijos neleidžia jam taikyti atsakomybės. Be to, šis kriterijus užtikrintų arbitro elgesį *bona fide* arbitražo proceso metu tam, kad atsakomybės klausimas apskritai nekiltų. Iš tiesų, daugelis tų valstybių, kurios reguliuoja arbitro imuniteto klausimą įstatyminiu lygmeniu, o taip pat teismų praktika, pasirinko kaltės kriterijų kaip lemiamą, o užsienio šalių patirtis leidžia teigti, jog šis kriterijus turėtų būti taikomas ir Lietuvoje.

- 5) *Ginčo šalys yra tie subjektai, kuriems teisė reikalauti arbitro atsakomybės yra aktualiausia. Tačiau tai nereiškia, kad tam tikrais atvejais arbitro civilinės atsakomybės negalėtų reikalauti ir nuolatinė arbitražo institucija bei kiti subjektai.* Ginčo šalys moka arbitrams už tai, jog būtų išspręstas jų ginčas, o tarp šalių susiklosto sutartiniai teisiniai santykiai arbitro sutarties pagrindu. Todėl būtent ginčo šalys yra labiausiai suinteresuotos atsakomybės arbitrai taikymu, kai yra visos sąlygos. Kadangi arbitrą ir ginčo šalis sieja sutartiniai teisiniai santykiai, tokia atsakomybė taip pat būtų sutartinė, nepaisant to, kad dalis arbitrai tenkančių pareigų yra įtvirtintos įstatyme – būtent sutartis nulemia poreikį jų laikytis.

Nuolatinę arbitražo instituciją ir arbitrą taip pat sieja sutartiniai teisiniai santykiai, tačiau jie yra neatsiejami nuo arbitro sutarties ir nuo arbitražo institucijos sutarties su ginčo šalimis. Arbitro pareigų pažeidimas įprastai nesukelia neigiamų turtinių praradimų nuolatinėi arbitražo institucijai, todėl ir galimybė reikalauti atsakomybės iš arbitro negali egzistuoti. Tačiau esant situacijai, kai sankcijos taikomos arbitražo institucijai, gali egzistuoti ir nuolatinės arbitražo institucijos atgręžtinio reikalavimo teisė į arbitrą, jei nuolatinės arbitražo institucijos atsakomybė yra arbitro neteisėtų veiksmų padarinys. Tai turėtų būti išimtinės situacijos, o arbitro atsakomybė tokiu atveju išliktų sutartinio pobūdžio.

Arbitražo procese nedalyvaujantys asmenys taip pat gali patirti nuostolių dėl arbitro veiksmų. Tačiau riboto imuniteto doktrina lemia, kad kitų asmenų teisė reikalauti arbitro atsakomybės gali atsirasti tik ypač šiurkštaus pažeidimo atveju, pvz., kai arbitrai sprendžia dėl arbitražo procese nedalyvaujančių asmenų teisių ir pareigų. Tokiu atveju, vertinant, ar imuniteto garantuojama apsauga turėtų būti netaikoma, šalia kaltės kriterijaus, ypatinga reikšmė tenka priežastinio ryšio doktrinai, kadangi tokiems asmenims galėtų būti atlyginti tik tie nuostoliai, kurie pakankamai susiję priežastiniu ryšiu su arbitro kaltais veiksmais. Tokio pobūdžio atsakomybė būtų deliktinė, kadangi arbitro nesieja sutartiniai santykiai su ne proceso dalyviais. Tačiau nepaisant to, ieškovui tektų tokio paties pobūdžio pareiga įrodyti arbitro kaltę kaip ir ginčo šalių ar nuolatinės arbitražo institucijos atveju.

- 6) *Arbitražo teismo sprendimo panaikinimo institutas įprastai gali lemti, ar arbitrai bus taikoma civilinė atsakomybė, ar ne.* Nors arbitražo teismo sprendimo panaikinimo institutas nėra tiesiogiai susijęs su arbitro civilinės atsakomybės institutu, tačiau tai, jog arbitro civilinė atsakomybė yra savotiška *ultima ratio* leidžia teigti, kad prieš prašydama taikyti arbitrai civilinę atsakomybę, ginčo šalis turėtų pasinaudoti jai numatytais procesinėmis garantijomis, o didžiausią reikšmę šiame kontekste tokiu atveju turi būtent sprendimo panaikinimo institutas. Jei ginčo šalies prašant, arbitražo vietos teismas atsisako panaikinti arbitražo teismo sprendimą, nenustatęs pažeidimo, tai turėtų lemti, kad arbitrai civilinė atsakomybė taip pat neturėtų būti taikoma. Tokią išvadą leidžia daryti faktas, jog tuo atveju, jei arbitražo teismo sprendimas nėra panaikinamas ir tuo pačiu kitoje byloje arbitrai taikoma atsakomybė, tai reikštų, kad vienu metu koegzistuotų du, vienodą teisinę galią turintys sprendimai, kurie prieštarautų vienas kitam. Pvz., jei arbitrai būtų taikoma atsakomybė dėl nustatyto šališkumo, o tuo

pačiu egzistuočių ir tokio arbitro priimtas arbitražo teismo sprendimas, kiltų klausimas, kaip suderinti tokių sprendimų teises pasekmes.

Taigi, nors šių institutų tikslai ir skiriasi, panaikinimo institutas gali turėti įtakos arbitro atsakomybės kilimui. Kita vertus, tais atvejais, kai šalys objektyviai negali pasinaudoti arbitražo teismo sprendimo panaikinimo institutu, pvz., kai jų susitarimu tokios teisės atsisakyta, taip pat tais atvejais, kai arbitro atsakomybės reikalaujama tuo pagrindu, dėl kurio negalimas arbitražo teismo sprendimo panaikinimas, arbitro civilinės atsakomybės taikymas būtų galimas prieš tai nesikreipus dėl sprendimo panaikinimo, kadangi arbitro civilinė atsakomybė tampa vieninteliu šaliai prieinamu gynybos būdu.

- 7) *Arbitro sutarties šalys turi teisę pasirinkti arbitro sutarčiai taikytiną teisę, pagal kurią ir būtų sprendžiami arbitro civilinės atsakomybės klausimai. Tokia pati taisyklė galioja ir pasirenkant jurisdikciją.* Bendroji tarptautinės privatinės teisės taisyklė yra ta, jog šalys turi teisę pasirinkti sutartinėms prievolėms taikytiną teisę. Kadangi ginčo šalis su arbitru sieja sutartiniai teisiniai santykiai, tai reiškia, jog ir arbitro sutarties šalys turi tokią teisę. Vis dėlto, praktikoje arbitro sutarčiai taikytina teisė pasirenkama retai ir tai, kokias teisės normas taikyti nulemia kolizinės normos. Tiek ES, tiek ir Lietuvos kolizinės normos kaip vieną iš taikytinos teisės alternatyvų nurodo labiausiai su sutartimi susijusią teisę. Arbitražo atveju, tokia teisė būtų arbitražo vietos teisė, kuri ir turėtų būti taikoma arbitro sutarčiai, nesant kitokio šalių susitarimo. Arbitražo vietos teisės normos nulemia daugelį arbitražui svarbių aspektų – teismų pagalbos, imperatyviųjų normų, priklausymo tam tikrai teisei tvarkai, kai sprendžiamas pripažinimo užsienyje klausimas. Tad pagrįsta teigti, jog su arbitro sutartimi labiausiai susijusi būtent arbitražo vietos teisė. Atitinkamai, arbitražo vietos teisė turėtų būti taikoma sprendžiant dėl arbitro

atsakomybės, kadangi tai yra sutartinio pobūdžio atsakomybė. Tais atvejais, kai arbitro atsakomybės reikalauja nuolatinė arbitražo institucija, taip pat turėtų būti taikoma arbitražo vietos teisė, kadangi ši sutartis yra neatsiejamai susijusi su arbitro sutartimi. Taip pat ir tada, kai arbitro atsakomybės reikalauja kiti asmenys, turėtų būti taikoma arbitražo vietos teisė, siekiant išlaikyti tą patį arbitro atsakomybės standartą, o šios teisės taikymą nulemia nesutartinėms prievolėms taikytinos kolizinės normos.

Sutarties šalys įprastai turi teisę susitarti dėl teismų jurisdikcijos ar sudaryti arbitražinį susitarimą. Tokia teisė suteikta ir sudarant arbitro sutartį. Vis dėlto, praktikoje tokia nuostata retai sutinkama ir jurisdikcija turi būti nustatoma pagal tarptautinio civilinio proceso taisykles. Įprastai ieškovas turi kreiptis į atsakovo gyvenamosios vietos teismus, o kai yra keli atsakovai – vieno iš jų gyvenamosios vietos teismą. Ta pati taisyklė turėtų būti taikoma ir arbitro atsakomybės atvejais. Tais atvejais, kai taikoma ES teisė, ieškovas turi teisę kreiptis į valstybės, kurioje turėjo būti teikiamos paslaugos, vietos teismus. Faktas, jog arbitro sutarčiai *mutatis mutandis* taikytinos paslaugų teikimą reglamentuojančios nuostatos, leidžia daryti išvadą, kad ieškovas turėtų teisę kreiptis į arbitražo vietos teismus, kadangi arbitras teisiškai savo pareigas atlieka būtent arbitražo vietos valstybėje. Manytina, jog būtent arbitražo vietos valstybės teismai įprastai ir turėtų spręsti arbitro atsakomybės klausimus, kadangi tokiu būdu būtų išvengta abejonių dėl galbūt šališkų arbitro gyvenamosios vietos teismų, o taip pat tai leistų sutaupyti bylinėjimosi išlaidų dėl to, kad arbitro atsakomybės bylą nagrinėjantis teismas taikytų savo valstybės teisės normas.

Iš disertaciniame tyrime analizuotų klausimų būtų galima išskirti tokius **pasiūlymus**:

- KAI galėtų būti papildytas nuostata, skirta specialiai reguliuoti arbitro civilinės atsakomybės klausimus, įtvirtinant disertacijoje išanalizuotą riboto imuniteto doktriną. Sistemiskai vertinant KAI išdėstymą, tokio pobūdžio teisės norma labiausiai tiktų įstatymo 3 skyriuje „Arbitražo teismo sudarymas“, kuriame aptariami arbitrų skyrimo, nušalinimo ir atstatydinimo klausimai. Šis skyrius yra specifiškai skirtas arbitro asmeniui, o kituose KAI skyriuose reglamentuojami arbitražo proceso klausimai. Todėl riboto imuniteto doktrina galėtų būti įtvirtinta papildant KAI 18¹ str.

Siūloma teisės norma galėtų būti formuluojama taip:

„18¹ straipsnis. Arbitro imunitetas

Arbitras neatsako už žalą, padarytą arbitro veiksmais ar neveikimu, susijusiais su arbitro funkcijų atlikimu, išskyrus atvejus, kai įrodoma, kad žala atsirado dėl arbitro tyčios ar didelio neatsargumo.“

KAI papildymas šia ar panašaus turinio teisės norma įtvirtintų riboto imuniteto nuo civilinės atsakomybės doktriną Lietuvos arbitražo teisėje ir užtikrintų, jog arbitro civilinė atsakomybė kiltų tik tais atvejais, kai ieškovas įrodytų arbitro kaltę.

12. AUTORIAUS MOKSLINIŲ PUBLIKACIJŲ SĄRAŠAS

1) Autoriaus mokslinės publikacijos disertacijos tema

1. VARAPNICKAS, Tadas. Arbitro nušalinimas ir jo teisiniai padariniai. *Teisė*, 2016, nr. 99, p. 174-185;
2. VARAPNICKAS, Tadas. Absoliutaus imuniteto taikymo arbitrams prielaidos ir perspektyvos. *Teisė*, 2016, nr. 101, p. 166-175;
3. VARAPNICKAS, Tadas. Galimai padarytos nusikalstamos veikos paaiškėjimo arbitraže teisiniai padariniai. *Teisė*, 2017, nr. 105, p. 155-169;
4. VARAPNICKAS, Tadas. Teismo pagalba arbitražui, skiriant arbitrą. *VDU Teisės apžvalga*, 2017, nr. 1(15), p. 84-109;
5. VARAPNICKAS, Tadas. Issues of arbitrator's liability as regards the right to fair trial: what way to choose for policy-maker? *4th International Conference of PhD Students and Young Researchers „Interdisciplinary approach to law in modern social context“*, 2016, p. 370-378 [interaktyvus. Žiūrėta 2018 m. gegužės 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://lawphd.net/wp-content/uploads/2014/09/International-conference-of-PhD-students-and-young-researchers-2016.pdf>>.

2) Kitos autoriaus mokslinės publikacijos

1. VARAPNICKAS, Tadas. Teismo pagalba arbitražui įrodymų rinkimo procese. *Arbitražas. Teorija ir praktika*, 2016, nr. 2, p. 116-126;
2. VARAPNICKAS, Tadas. „Brexit“ įtaka tarptautiniam komerciniam arbitražui: kokia ateitis laukia arbitražo? *Arbitražas. Teorija ir praktika*, 2017, nr. 3, p. 48-61;

3. VARAPNICKAS, Tadas. Brexit and arbitration: what happens next? *5th International Conference of PhD Students and Young Researchers* „How deep is your law? Brexit. Technologies. Modern conflicts“, 2017 p. 416-425 [interaktyvus. Žiūrėta 2018 m. gegužės 3 d.]. Prieiga per internetą: <<http://lawphd.net/wp-content/uploads/2014/09/International-Conference-of-PhD-students-and-young-researchers-2017.pdf>>;
4. VARAPNICKAS, Tadas. Naujieji Komercinio arbitražo įstatymo pakeitimai: kokio efekto tikėtis? *Arbitražas. Teorija ir praktika*, 2018, nr. 4, p. 19-32;
5. VARAPNICKAS, Tadas, ROGUCKYTĖ, Greta. Arbitration and EU law: neither separation nor cooperation brings a happy ending. *Arbitražas. Teorija ir praktika*, 2018, nr. 4, p. 44-59.

13. AUTORIAUS PRANEŠIMAI, PRISTATYTI TARPTAUTINĖSE KONFERENCIJOSE

1. Tarptautinio teisės doktorantūros tinklo konferencijoje *4th International Conference of PhD Students and Young Researchers* „Interdisciplinary approach to law in modern social context“ 2016 m. pristatytas pranešimas „Issues of arbitrator’s liability as regards the right to fair trial: what way to choose for policy-maker?“. Konferencijos metu pristatyti rezultatai išspausdinti konferencijos leidinyje, p. 370-378 [interaktyvus. Žiūrėta 2018 m. gegužės 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://lawphd.net/wp-content/uploads/2014/09/International-conference-of-PhDstudents-and-young-researchers-2016.pdf>>;
2. Tarptautinio teisės doktorantūros tinklo konferencijoje *5th International Conference of PhD Students and Young Researchers* „How deep is your law? Brexit. Technologies. Modern conflicts“ 2017 m. pristatytas pranešimas „Brexit and arbitration: what happens next?“. Konferencijos metu pristatyti

rezultatai išspausdinti konferencijos leidinyje, p. 416-425 [interaktyvus. Žiūrėta 2018 m. gegužės 21 d.]. Prieiga per internetą: <<http://lawphd.net/wpcontent/uploads/2014/09/International-Conference-of-PhD-students-and-young-researchers-2017.pdf>>

14. INFORMACIJA APIE AUTORIŲ

Tadas Varapnickas gimė 1991 m. birželio 26 d. Mažeikiuose, Lietuvos Respublikoje.

Išsilavinimas:

- 2009 m. įgytas vidurinis išsilavinimas Telšių vyskupijos licėjuje;
- 2009-2014 m. teisės studijos Vilniaus universiteto Teisės fakultete (komercinės teisės specializacija). Įgytas teisės magistro laipsnis. Studijų laikotarpiu, 2012-2013 m. rudens semestre studijavo Belgijos Karalystės Gento universiteto Teisės fakultete;
- 2014-2018 m. doktorantūros studijos Vilniaus universiteto Teisės fakultete.

Pedagoginė veikla:

- Nuo 2014-2015 m. m. pavasario semestro Vilniaus universiteto Teisės fakultete veda civilinės teisės bendrosios dalies, prievolių teisės seminarus.
- Nuo 2016 m. kuruoja Vilniaus universiteto Teisės klinikoje besipraktikuojančius studentus.

Profesinė patirtis:

- Nuo 2016 m. iki dabar advokato padėjėjas advokatų kontoroje TGS Baltic (anksčiau – advokatų kontora Tark Grunte, Sutkienė ir partneriai TARK GRUNTE SUTKIENE);
- 2014-2016 m. Lietuvos Respublikos Prezidentės patarėjas teisės klausimais;
- 2011-2014 m. teisininkas advokatų kontoroje Tark Grunte Sutkienė ir partneriai TARK GRUNTE SUTKIENE;
- 2013 m. stažotė Europos Sąjungos Bendrojo teismo teisėjo prof. Vilenio Vadapalo kabinete;
- 2010 m. praktika Mažeikių rajono apylinkės teisme.

UŽRAŠAMS

Vilniaus universiteto leidykla
Universiteto g. 1, LT-01513 Vilnius
El. p. info@leidykla.vu.lt,
www.leidykla.vu.lt
Tiražas 40 egz.